

СОН ЄВТИХА

КРУПСЬКИЙ   МАКСИМ

Крупський Максим
СОН ЄВТИХА

Присвячується тій,
про котру Бог піклується
понад усе на світі...

*«Що було, воно й буде,
і що робилося, буде робитись воно,
і немає нічого нового під сонцем!..»*

Екл. 1:9

Передмова автора

Головний герой дивиться на наш сучасний світ очима вічних цінностей, які здаються трохи застарілими для таких стрімких, мінливих часів.

Коли була написана половина цієї книги, почалася війна. Я просто нічого більше не міг писати. Здавалося, що я більше не напишу жодного рядка.

Через три місяці сталася ще одна трагедія. Я втратив свого рідного брата. Він був дивовижною людиною, настільки доброю, що я, як старший брат, неодноразово картав його, закликаючи бути більш практичним і не дозволяти людям використовувати його. Іноді мені здавалося, що він не дуже був підготовлений для цього життя, ніби з іншого часу, де не треба «вигризати» свою зручну місцину в цьому світі й постійно думати про те, що вигідно та перспективно, а що ні. Терпеливо страждаючи після травми, він не хотів помститися винуватцю аварії. Він був надто добрим для цього світу, але, на моє глибоке переконання, підготовленим до кращого світу більше, ніж будь-хто з нас. З надією на зустріч, мій дорогий Пашо! Дописую цю книгу на твою честь!

Пролог

Очі немилосердно пекли, думки плуталися, руками просто не було змоги поворушити. Тільки почуття провини не давало Євтиху остаточно поринути в блаженну дрімоту. «Що ж ти за людина, Євтиху? Озирнися довкола! Цей вечір запам'ятається твоїм братам і сестрам як один з найважливіших у їхньому житті. Вони слухають самого апостола! А ти спиш...»

У просторій кімнаті не було де і яблуку впасти. Здавалося, якщо ще одна людина увійде, вона просто «трісне по швах». Біля входу юрмилися близько десяти людей. Вони знали, що шансів потрапити всередину практично немає, тому раз-у-раз ставали навшпиньки, прислухалися, намагаючись почути уривки промови апостола.

Він, невисокий на зріст, із пролисиною, з обвіт-реним у подорожах обличчям і запаленими очима, говорив з особливою силою. Час від часу люди вигукували: «Алілуя», чуючи про чудеса, що звершувалися по всьому Середземномор'ю. Євтих у такі моменти намагався знову привести себе до тями, але розвантаження двох кораблів з раннього ранку

було надто важкою роботою для молодого хлопця, організм якого потребував відпочинку. Ломило спину, боліли ноги, але гаряча юшка, коржик, запечена риба й кілька монет у мішечку на шиї були приємною відплатою за всю працю. Євтих зітхнув, згадуючи сьогоднішню бійку між вантажниками. Ще мить – і він відчув би на собі всю міць кулака Евпіміда й на-вряд чи з'явився б найближчих кілька днів у порту. П'яний Евпімід без розбору лупцював усіх підряд доти, доки римський солдат батогом не поклав його на пісок. Євтих дивом ухилився від його кулаків, а бідолашному Калампеду перепало – тільки через пів години він прийшов до тями й поплентався додому з головним болем і величезним синцем на вилиці.

«Слухай, слухай, не відволікайся», – вкотре намагався збадьорити себе Євтих. Минуло вже шість місяців, як він приєднався до руху «Шлях». Відтоді його безрадісне життя сповнилося надії, серце зігрілося вісткою про Ісуса.

Ще одна людина привернула увагу Євтиха, не даючи йому остаточно заснути, – Меланія, донька господаря будинку. І зараз красуня з густим каштановим волоссям сиділа біля ніг апостола, уважно слухаючи кожне слово, не звертаючи уваги ні на кого навколо. Скільки разів Євтих намагався спіймати її погляд, звернути на себе увагу... Але хто він? Лише один із тисяч жителів кварталу бідняків.

Батька немає, тільки мама, брат і сестра, які дуже сподівалися на те, що він зможе заробити в порту. Без монет на шиї Євтиха вони були приречені на голодне існування. Мама постійно боялася всього навколо після нещасного випадку на будівництві храму, що забрав її чоловіка, тверду опору їхньої родини, велелюбного й веселого Нікандра. Вона майже не виходила з їхньої маленької хатини, без ентузіазму готуючи їжу, з підозрою ставлячись до будь-якої активності поза домом, зокрема до руху «Шлях». Після похорону мама стала замкненою, розгубила своїх подруг. Приходячи з порту, Євтих часто бачив її в сльозах біля печі. Молодша сестра та брат були полишені на самих себе. Як же хотів Євтих, щоб і мама дізналася про надію на краще майбутнє для всіх послідовників «Шляху»! Але поки що розмови про віру переривалися зітханнями та сльозами, перемішані спогадами про померлого батька.

Далекий родич сім'ї час від часу запрошував їх у гості, намагаючись досита нагодувати дітей, що жили недоїдаючи. Там Євтих і дізнався про рух «Шлях», згодом почав приходити в громаду, де вперше після смерті батька міг відчутти доброзичливу та приємну атмосферу. Здебільшого всі збиралися в невеликих будинках кілька разів на тиждень. Але по суботах, в інші святкові дні або коли приходили важливі гості, найбагатші послідовники «Шляху»

запрошували решту до своїх будинків, які часом могли вмістити кілька сотень людей. Але все одно місця не вистачало й виникла потреба приходити по черзі, у різний час.

Заради апостола всі зібралися в найбільшому будинку батька Меланії, який займався торгівлею й, за деякими чутками, навіть мав своє судно. Євтих дивом протиснувся всередину й сів у віконному отворі, притулившись спиною до боковини. Висоти він не боявся – давався взнаки досвід роботи в порту, де час від часу доводилося працювати на висоті. «Порт, порт, завтра знову працювати! Коли ж я зможу нормально виспатися? Доки я дістануся додому, буде глибока ніч...»

Сон остаточно здолав юнака.

Сон

«Я лечу, лечу!» – повторював Євтих, доволі швидко пролітаючи над доглянутими зеленими луками, мальовничими полями. Ніколи раніше він не бачив такої краси та порядку. Швидкість була чималою, але дискомфорту Євтих не відчував. Навпаки, дихалося легко та вільно. Не можна сказати, що він повністю контролював свій політ. Так, була змога трохи змінювати висоту, робити невеликі піруети, але напрямок і швидкість змінити було неможливо. Вдалині щось надзвичайно величне й масштабне блищало і переливалося на полуденному сонці, відбиваючи в його бік відблиски й ваблячи до себе. Невдовзі вже почали виднітися величезні будівлі та кілька мостів. Євтих відчув тремтіння по всьому тілу. «Не може бути! Мені вдалося! Мене взяли! – він ледь не заплакав від розчулення. – Новий Єрусалим! То ось ти який! Я стільки про тебе мріяв!» Юнак згадав, як неодноразово ввечері, коли дивовижний захід сонця освітлював затоку, він задивлявся в далечінь і мріяв про це місто, де більше не буде голоду, сліз матері, похмурих солдатів на вулицях і щоденних криків: «Працуйте, ворухіться!»

ЄВТИХ ВІДЧУВ ТРЕМТІННЯ
ПРО ВСЬОМУ ТІЛУ.

«НЕ МОЖЕ БУТИ! МЕНІ
ВДАЛОСЯ! МЕНЕ ВЗЯЛИ! –
ВІН ЛЕДЬ НЕ ЗАПЛАКАВ
ВІД РОЗЧУЛЕННЯ. –
НОВИЙ ЄРУСАЛИМ!
ТО ОСЬ ТИ ЯКИЙ!
Я СТІЛЬКИ ПРО ТЕБЕ
МРІЯВ!»

#####

Звісно, побачене внизу вкрай відрізнялося від його мрій. Поки що Євтих не бачив величезних воріт, котрі, як йому здавалося, мають бути в Новому Єрусалимі. Поки що довкола не літали ангели, і взагалі складалося враження, що в місті більше сірих відтінків, ніж золотих. Але, можливо, на такій висоті він ще просто не розгледів вулиць із золота й дорогоцінного каміння. Зробивши коло над містом, Євтих відчув, як швидкість його польоту зменшується й він починає знижуватися. Упасти юнак не боявся – тіло почало звикати до польоту. Вдалині, на іншому краю міста, виднілося кілька стовпів диму. «Напевно, там Небесний храм, – із трепетом подумав Євтих. – Ох, незабаром я побачу Ісуса. Що ж я скажу Йому? Я навіть не встиг підготуватися до цієї зустрічі».

Почуття тривоги почало наростати в міру зниження висоти. По дорозі рухалися блискучі коробочки різного розміру, став посилюватися якийсь настирливий шум, якісь гудки, свист і навіть ревіння. Будинки теж були різні: гарні, немов садиби багатіїв у його рідному місті, і сірі, непомітні будинки з брудними вікнами. Євтиха почало трусити від передчуття якогось лиха. Щось тут було не так. А раптом він не став одним зі спасених? Біля цих недоглянутих будинків було брудно, валялися уривки якихось сувоїв, ганчірки й стояли невеличкі діжки, ущерть наповнені сміттям.

Раптом швидкість польоту суттєво знижилася, і з висоти на розі вулиці Євтих побачив його. Обірваний, брудний, він, згорбившись, сидів просто на тротуарі й просив милостиню, низько опустивши кудлату голову. Поруч стояла якась коробка та кілька пакунків з одягом. «Ні, тільки не це! Не може бути!» – раптом замість польоту до Небесного Єрусалима Євтих опинився просто в центрі своїх нічних кошмарів. Іноді після важкого дня в порту йому снилося, що з ним трапиться якийсь нещасний випадок і всім – мамі, молодшому братові та сестрі – доведеться вийти на вулицю й ось так сидіти, сподіваючись на милостиню, щоб добути шматочок коржика. Зазвичай після такого він прокидався в холодному поту й палко молився, щоб його рідні не опинилися на вулиці і їм було що поїсти. І тепер – цей жебрак! Тут? На вулиці велася жвава торгівля, гарні вітрини товарних крамниць зазивали людей, усе миготіло, блищало й переливалося. На перехресті безліч людей мовчки, без усмішок, проходили, не звертаючи уваги на тих, хто йшов поруч, і тим паче на жебрака, що сидів на тротуарі. «Ні, ні! Це не Новий Єрусалим! – умить із жахом усвідомив Євтих. – Куди ж я потрапив?»

Ще за хвилину польоту над вулицями та будинками, тремтячи від розгубленості й тривоги, юнак опинився у величезному парку, у якому в цей час практично нікого не було. Швидкість польоту знижилася

остаточно, і невдовзі він зрозумів, що знову повністю володіє своїм тілом. Євтих опустився на вимощену доріжку й озирнувся довкола. Відчуваючи якусь слабкість від пережитих потрясінь, від нездійснених очікувань небесних осель, він сів на лавку. «Безумовно, це якесь далеке майбутнє, місто просто величезне. Для того щоб це все збудувати, знадобилося б дуже багато років та коштів, – подумав Євтих. – А це означає, що ми даремно чекали Ісуса в наші дні, співали про це пісні. Він так і не прийшов. Як же так? Невже апостоли могли нас обманути?» Юнак довго стримував свої емоції, але раптом розчарування і якийсь невимовний смуток настільки здолали його, що він, прикривши обличчя долонями, почав схлипувати; великі сльози крапали на запилений коричневий одяг.

Невідомо, скільки часу він так просидів, розбитий, засмучений, низько опустивши голову, як раптом він почув жіночий голос:

– Привіт. У тебе все гаразд?

Євтих підняв очі, протер їх і розгублено подивився на людину, що зверталася до нього. Дівчина в якомусь чудернацькому вбранні, з якимись червоними мотузочками, що звисали з вух, у яскравому й блискучому одязі, з волоссям помаранчевого кольору, нахилившись, уважно й трохи напружено дивилася на нього, намагаючись зрозуміти, чи не припустилася вона помилки, зав'язавши розмову з незнайомцем.

Друга думка, яка відразу, немов стріла, прорізала його свідомість: «Я її розумію, ми говоримо однією мовою. І це чудово!» Якось одразу легше стало на душі. Якщо він зможе з кимось порозумітися в цьому місті, то не все так погано. Юнак підхопився, намагаючись показати свою повагу, але злякав цим дівчину, і вона просто відсахнулася.

— Я — Євтих. Я з... — він зам'явся, намагаючись сказати «минулого», але, розуміючи, як безглуздо це звучить, просто щось промимрив.

— Як ти мене налякав! Просто ти так голосно заходився плачем, що я вирішила, що тобі потрібна допомога.

— Вибач, я не хотів. Я... Е-е-е... Ну... мені вже легше. Дякую, що звернула на мене увагу.

— Ну, гаразд. Я піду тоді, — продовжуючи дивитися на нього, дівчина повернулася, щоб піти.

— Стривай, можна я щось запитаю?

— Ок.

— Що?

— Ну, запитуй, кажу, — дівчина й далі підозріло дивилася на нього, зробивши ще один крок назад.

Тільки коли він підвівся, вона помітила, що незнайомиць був у якомусь запиленому, рваному халаті коричневого кольору, на котрому, здавалося, залишилися сліди їжі й не тільки. Довге, сплутане волосся, яке, вочевидь, ніколи не розчісували.

«Це ж треба було мені підійти до цього психа! Може, він з лікарні втік? І в парку, як на зло, ні душі».

— А де я опинився? Що це за місто?

«О-о-о, точно хворий, треба забиратися звідси», — подумала дівчина, відчуваючи, як серце починає стукати дедалі швидше.

— Ти серйозно? З місяця впав?

— Ні, не з місяця, але...

Євтих зрозумів: якщо ще й розповісти, звідки він, то дівчина точно піде геть і йому ніхто не допоможе. Він вирішив спробувати просто розповісти все, як є:

— Я розумію, що все це має дуже дивний вигляд: і мій одяг, і я сам... Але мені потрібна допомога. Я працював у порту, увечері... просто сидів біля вікна й потім опинився тут. Я не завдам жодної шкоди. Просто хочу повернутися додому.

— А де ти живеш?

— Неподалік від Трої. Це відоме в наших краях місто.

— Трої? — в очах дівчини промайнула якась здогадка, і вона перестала усміхатися. — А ти знаєш, що це? — вона показала йому чорну блискучу пластину, від якої тяглася мотузочка до її вуха.

— Не знаю.

— А ти знаєш, який зараз рік?

— Я не розумію, де я, але якби ти запитала вчора, то я сказав би, що це перший рік Неро Клаудіуса

Друзуса Германікуса.

– Весело... – очі дівчини округлилися від подиву. – А це що? – вона дістала зі свого рюкзака гаманець, а потім витягла купюру.

– Шматочок папірусу? – спробував вгадати Євтих.

– Усе зрозуміло! – дівчина сіла на інший край лавки, продовжуючи здивовано розглядати юнака.

– Що зрозуміло?

– Ти з минулого. Або мені сниться сон.

– Схоже на те.

– Фантастика...

Вона поставила ще кілька запитань і, розкривши рот від подиву, слухала, як Євтих розповідав про свій дім. Звичайно, час від часу їй спадало на думку, що це якийсь розіграш з дуже правдоподібним костюмом або, можливо, це небезпечний маніяк, який так автентично представлявся невинним хлопцем, який потребує допомоги. Зрештою, незважаючи на голос розуму, який радив їй просто йти додому, дівчина вирішила допомогти незнайомцю:

– До речі, мене звати Варвара. Зараз подумаємо, чим тобі допомогти.

– Яке в тебе гарне ім'я! У моєму місті є дівчата з таким іменем.

– Правда?

– Дякую, що погодилася допомогти.

– Поки немає за що.

Раптом очі Євтиха проясніли:

– У мене є ідея. Я знаю, де мені допоможуть. «Шлях». Відведи мене туди! Там є пророки, котрі скажуть, як мені повернутися додому.

– Який ще «Шлях»? Які пророки? – думки про те, що все-таки вона має справу з якимось божевільним, знову повернулися до Варвари.

– Я приєднався до руху «Шлях». Увечері в нас у гостях був апостол Павло, який розповідав про воскресіння Ісуса! Не може бути, щоб цей рух зник, хтось точно мав залишитися. Апостол говорив, що він пошириться на весь світ.

– Ти маєш на увазі християн?

– Мабуть. А хто це?

– Послідовники Христа. Їх дуже багато в нашому місті, та й у всій країні загалом.

– Правда?

Варвара іронічно посміхнулася:

– Краще б тобі не знати історію за останні дві тисячі років.

– Дві тисячі?

– Саме стільки минуло від народження Христа.

– Куди ж мене занесло?

– А що ти думав? Стільки часу минуло, стільки імперій упало...

– І Римська?

– І вона теж.

Уперше за весь час обличчя Євтиха просвітліло, а в очах навіть промайнув якийсь азартний вогник.

– Недарма апостол попереджав: усі, хто переслідує християн, рано чи пізно зникнуть. А Греція є?

– Є. Твоя вільна й незалежна Греція. Щоправда, відносно бідна. А ти, я бачу, патріот?

– Хто?

– Гаразд, я просто забуваю, що ти не від цього світу.

– Звідки ти все знаєш? Навчалася в гімназії?

– І в гімназії, і в університеті навчаюся...

– Оце так! Ти зі знатної родини, мабуть. А що ти робиш у парку?

Дівчина зітхнула й подивилася кудись у далечінь:

– Зі знатної, зі знатної. Були б гроші... Що я роблю в парку? Гуляю. А могла б бути на вечірці...

– Вечірка?

– Ох, відчуваю, сьогодні мені доведеться побути словником.

– Словником?

Варвара втомлено зітхнула.

– Прибульцю, може, відразу з'ясуємо, значення скількох слів ти знаєш, щоб я якось фільтрувала своє мовлення?

Євтих нічого не зрозумів з її слів, але здогадався, що починає дратувати її своїми запитаннями:

– Вибач.

– Та ні... Чого це я? Просто настрою немає. Словом, як тобі пояснити, чому я в парку. Я навчаюся в університеті. Крім мене, там багато інших студентів. Не так давно світ спіткала страшна хвороба, тільки віднедавна вдалося подолати її. Університет тривалий час був закритий. Усі навчалися вдома. Нещодавно дозволили знову повернутися до університетів. Люди, з якими я навчаюся, організували з цієї нагоди велике свято. Запам'ятовуй: ВЕ-ЧІР-КА. Мене не запросили. Ось і гуляю в парку.

– Шкода, що так.

– Та нічого... Не вперше. Переживу. У мене ще зі школи стосунки з людьми не складаються. Може, через колір волосся? Може, через... Не знаю.

– А що це за хвороба?

– Ну, це коли неклітинний агент потрапляє в легені через краплі, що виділяються з дихальних шляхів інфікованого... – Варвара розсміялася. – Вибач, це був жорстокий жарт відносно твоїх знань. Коротше кажучи, температура... по-вашому гарячка, напевно, а ще кашель, важко дихати. Із кров'ю щось відбувається. Буває, що за кілька днів недуга мине, а можна й померти. І ніхто не знає, кому одужати, а кому померти.

– Страшно! Так з усіма хворобами.

– Ну, у наш час не з усіма. Але з цією особливо складно. Зараз, до речі, ми грецький алфавіт усім

світом вчимо, повертаємося, так би мовити, до витоків нашої цивілізації. Ти ще, до речі, у вдалий час прилетів, Антиху!

— Євтих.

— Ой, пробач, Євтиху. Бо за прогулянку в парку ти заплатив би великий штраф. Виходити на вулицю не можна було, та й узагалі тут хвилями все: то накочує, то відпустить. Хоча... що з тебе візьмеш?

— Штраф?

— Проїхали. Гаразд, годі балакати. Подумаймо, як тобі допомогти.

— Може, усе-таки знайти «Шлях»?

— А, ти ще не зрозумів? Зараз пів світу – послідовники Христа, за офіційними даними. Але просто так тобі ніхто не допомагатиме. У кожного надто багато своїх проблем.

— Ні, у «Шляху» ніколи не залишали в біді! Цього просто не може бути! Пошукаймо рух «Шлях». Вони мені допоможуть.

Варвара поблажливо усміхнулася:

— Я взагалі востаннє до церкви заходила років п'ять тому на екскурсію. Може, там щось і змінилося. Гаразд, познайомлю тебе із сучасними християнами. Сам усе побачиш.

— Дякую.

— Рано дякувати. Тільки домовмося, що свою історію ти не розповідатимеш із самого початку.

АЛЕ ПРОСТО ТАК
ТОБІ НІХТО НЕ
ДОПОМАГАТИМЕ.
У КОЖНОГО НАДТО
БАГАТО СВОЇХ ПРОБЛЕМ.
– НІ, У «ШЛЯХУ» НІКОЛИ
НЕ ЗАЛИШАЛИ В БІДІ!
ЦЬОГО ПРОСТО НЕ МОЖЕ
БУТИ! ПОШУКАЙМО РУХ
«ШЛЯХ». ВОНИ МЕНІ
ДОПОМОЖУТЬ.

IIIIII

Із психлікарні я тебе витягнути не зможу. Ок?

– Що? Звідки?

– Ок – це гаразд. Не розповідай усім свою історію. Зрозумів?

– Так.

– Чудово. А тепер у нас завдання – знайти тобі пристойний одяг.

Євтих розгублено глянув на свій вицвілий хітон. Так, він був не новий, з невеликими плямами, але й не сказати, що зовсім поганий. Цей хітон Євтих купив, коли отримав гідну оплату за допомогу в розвантаженні великого купецького парусника.

– Слухай, навіщо шукати мені інший одяг? Якщо тут неподалік є річка чи озеро, я можу випрати свій одяг, він швидко висохне на сонці, і я готовий у дорогу.

Варвара розсміялася.

– Ні, твоє вбрання непогане. Я думаю, що на якійсь вечірці ти міг би добре запалити. Але нам потрібно максимально злитися з натовпом, враховуючи, так би мовити, деякі складнощі з документами.

Євтих не зовсім зрозумів аргументи дівчини, але вирішив не сперечатися. А що йому ще залишалося робити? Довелося повністю довіритися першій зустрічній людині. Варвара знову дістала чорну

пластину, натискала на неї пальцями, по-діловому глянула кудись у далечінь:

— Так, послухай. Мені треба відлучитися на пів години. Я дістану тобі одяг. Тільки нікуди не йди звідси й ні з ким не розмовляй. Якщо я тебе загублю, то ми навряд чи ще зустрінемося. Це місто просто величезне, раз — і зник. Домовилися?

— Гаразд.

— Просто сядь на лавку. Якщо раптом до тебе підійдуть чоловіки в чорному одязі з білими написами, скажи, що ти чекаєш на родичку, яка з хвилини на хвилину підійде. Усі твої речі й документи в неї, і ти просто гуляєш. Зрозумів?

— Зрозумів.

— Усе, я побігла.

За мить Варвара зникла. Євтиха раптом знову охопила паніка: «Може, це лише сон? Що це за дівчина? А раптом вона ніколи більше не прийде? Як звідси вибратися? Хто ж подбає про мою маму, брата і сестричку?» Юнак кілька разів ущипнув себе, заплющив і потер очі, але, знову глянувши вдаль, де на сонці грали величезні вежі, він ще раз переконався: просто так йому звідси не вибратися. Залишалося просто чекати й сподіватися, що Варвара не обмане його.

Тим часом дівчина практично дісталася до найближчого магазину секонд-хенду. Євтих був середнього зросту й статури, тому їй не важко було купити йому футболку з назвою якогось клубу й у гарному стані джинси та шорти. Вона поспішала, як ніколи раніше. Але, вийшовши з магазину, раптом зупинилася: «Варваро, а тепер ще раз. Ти купила одяг дивному обірванцю в парку, який заявляє, що він з минулого. Тепер ти йдеш назад і збираєшся з ним шукати церкву, де хтось йому повірить і дасть притулок. А потім ти думатимеш, як повернути його в минуле. Усе правильно? Нічого не бентежить?» Варвара ще раз подивилася на телефон: «Може, просто піти додому? Навіть якщо цей хлопець божевільний і геніально вдає із себе мандрівника часом, то хтось же має йому допомогти й повернути його в психлікарню? Не схоже, щоб він хотів мені чи комусь нашкодити. Та й на вигляд він був досить тямущим. Як деякі божевільні...» Варвара ще раз подумала про вечірку, на яку її не покликали, і про те, що останнім часом її взагалі нічого не цікавило. Дівчині здавалося, що незабаром їй, як це сталося з її мамою, доведеться спробувати якісь пігулки від депресії: «Що мені втрачати? Принаймні цей вечір цікавіший, ніж тисяча інших». Махнувши рукою, вона попрямувала в бік парку.

***

Євтих крутився на лавці, напружено вдивляючись у далечінь. Йому здавалося, що минула вже ціла вічність, а Варвари досі не було. Невже вона його покинула? Невже не повернеться? За цей час трапилося ще кілька цікавих подій. Поряд з ним на лавку сів чоловік, з рота якого час від часу виривався клуб їдкого диму. Євтих і раніше бачив щось подібне на вуличних виставах, коли деякі фокусники розважали натовп під час міських свят. Але чому цей чоловік вирішив йому показати цей фокус? Адже в парку було зовсім мало людей... Чоловік мовчки демонстрував свої вміння, потім так само мовчки підвівся й пішов. А ще повз лавку, кумедно обертаючи ногами, пронісся хлопчик, котрий осідлав якусь дивну конструкцію з колесами та блискучими залізцями. Євтиху здавалося, що той просто летів над доріжкою – настільки швидко він рухався. Може, така штуковина зможе повернути його назад, додому? Дивно все це. Юнак зітхнув з полегшенням, коли вдалині побачив помаранчеве волосся Варвари: «Вона все-таки повернулася!»

– Ось, тримай, – Варвара простягнула йому пакет.

– Що це?

– Твій одяг.

Євтих почав розглядати пакет, думаючи, як він має вдягнути це на себе. Варвара усміхнулася:

– Пакет – це не одяг. Одяг усередині.

Дівчина дістала джинси, шорти й футболку.

– Я сподіваюся, ти зорієнтуєшся, як це вдягнути, без моєї допомоги. Ось це рукави, сюди – голову, сюди – ноги. Гудзики... Ох, гудзики, змійка, пряжка... Показую, – Варвара кілька разів показала, як застібнути одяг.

– Якось розберуся, – зніяковіло відповів Євтих.

– Я почекаю тут, а тобі доведеться піти до найближчих кущів.

– Гаразд.

Цього разу довелося непокоїтися Варварі. Євтиха не було вже хвилин п'ятнадцять. Сховавшись неподалік, він з подивом роздивлявся свій новий одяг. Із футболкою юнак упорався швидко. А ось джинси виявилися непростим випробуванням. Сандалі не пролазили у вузькі штанини, усе плуталося й давило. Зрештою Євтиху довелося сісти на землю, щоб одягнутися. Усе було таким тісним, і йому здавалося, що він не зможе ходити. Коли Євтих вийшов із кущів, Варвара, примруживши очі, оглянула його:

– Ну, непогано. Із футболкою вгадала. Джинси можна було брати на розмір менші. Гаразд, тепер ти схожий на типового жителя міста, хіба що взуття – ексклюзив. Клади свою мантию в пакет. Ходімо шукати твій «Шлях».

– Дякую за одяг. Він, мабуть, дуже дорогий, я не

знаю, чи вистачить у мене грошей заплатити за нього.

– Та нічого. Це все дрібниці. Ходімо, у нас до ночі ще багато справ.

– А куди ми підемо?

– Це найпростіше запитання.

Дівчина знову дістала чорну пластину й почала щось вистукувати на ній.

– Що ти робиш? – здивовано запитав Євтих. – Це камінь рішень?

– Смартфон? – Варвара усміхнулася. – Ну, можна й так сказати. Ось, подивися сам.

Євтих обережно взяв смартфон й оглянув його.

– Отже, відкриваємо тут, це карта. Видно, де ми, і можна написати, що нам потрібно. Наприклад, церква. Ось, бачиш? Він сам шукає. Натискаємо сюди – показує, у який бік іти й скільки. А ось, наприклад, камера. Зробімо селфі?

– Селфі?

– Зараз побачиш.

– То це дзеркало! – Євтих здивовано дивився на себе в новому одязі, помітивши, що йому не завадило б умитися.

– А тепер зберігаємо дзеркало. Готово! Ось і фотографія. А в мене їх чимало! Дивися! – Варвара швидко прогорнула галерею. – Так, це тобі краще не бачити... Що тобі ще показати? Дивися, якщо мені потрібно щось дізнатися, то я просто беру й пишу

запитання тут. Раз – і відповідь готова. Класно?

– Усі знання світу? Тобі доступні всі знання?

– Так, усі бібліотеки, картини, новини, плітки.

Буквально все.

– Хто ж створив таку штуку? Це жерці? Чудодії?

– Ні, просто талановиті люди. Ми називаємо їх програмістами.

– Напевно, вони правлять світом? Адже всі знання в їхніх руках.

– Ну, ні, – Варвара замислилася. – Правлять світом ті, хто наймає їх на роботу.

– Але ж не все у світі варто знати. Як програмісти вирішують, що показувати, а що ні?

– Вони просто дають те, що хочуть бачити люди. Або переконують людей хотіти те, що вони дають. Ось і весь секрет. Ходімо, поступово тобі доведеться ще багато чого пояснювати.

Через десять хвилин вони вийшли з парку, і Євтих остаточно розгубився. Він з подивом дивився на шумні автомобілі, що їздили туди-сюди, яскраві реклами, написи, був приголомшений кількістю звуків. Мотаючи головою врізнобіч, юнак ледь не врізався в стовп, а один раз спіткнувся й ледь не впав. Добре, що ще не настав вечір і людей на вулицях було не так багато. Зрештою Варвара взяла його за руку й потягнула вперед:

– Ходімо, не відставай. Загубишся – я тебе більше не знайду.

За кілька хвилин вони звернули на тихішу вуличку, і Євтих, витираючи рукою піт, полегшено зітхнув. Варвара подивилася на нього й насупилася:

– Гаразд, зупинімося. На тобі лиця немає.

– Болять вуха, такий шум... А ще ці швидкі колісничі... Здається, що вони ось-ось задавлять тебе.

– Таке трапляється. Але рідко. Просто ходи біля самих будинків і позирай у всі боки. Тоді з тобою нічого не має статися.

– Зрозуміло.

Доки вони стояли, повз них проходили люди. Останніми йшли кілька дівчат. Вони весело спілкувалися, а одна з них, подивившись на дивного, смаглявого, зарослого хлопця, усміхнулася йому. Євтих зніяковів, почервонів і відвів погляд. Коли вони віддалилися, він нескромно запитав Варвару:

– Щойно... пройшли... це жриці кохання?

– Що?! Які жриці кохання? Ти що, з глузду з'їхав?

– Просто вони були так одягнені...

– Як одягнені?

– Ну, так яскраво. Нескромно... Як жриці кохання в храмах мого міста.

– Зрозуміло... Запам'ятай: зараз усі одягаються яскраво.

Раптом Варвара підозріло замовкла й, примруживши очі, подивилася на Євтиха:

– А я? Я теж надто нескромно одягнена? Може, я теж надто яскрава?

– Ні, ти інша.

– Ось так усі хлопці й думають, – зітхнула дівчина. – Що на себе не одягнеш, усі вважають тебе хорошим і надійним другом, а зате інші – яскраві жриці кохання...

– Я не хотів тебе образити. Я не вважаю, що так правильно. Християнка має одягатися скромно.

– А хто тобі сказав, що я християнка? Або хочу одягатися скромно? Зараз інший час та інші правила. Я думаю, що коли ти потрапиш до церкви, то зрозумієш, що твої ідеали – у далекому минулому.

Євтих замовк. Варвара також. Вона почала картати себе за те, що так накинулася на цього хлопця. Він дедалі менше здавався їй божевільним. Хіба що він геніальний актор, щоб так вдавати із себе прибульця з минулого. Хоч його історія досі здавалася абсолютно фантастичною, дівчина почала звикати до того, що він справді нічого не розуміє в сучасному світі.

– Ну що, перевів дух? Ходімо далі. До першої церкви залишилося йти хвилин десять.

– Гаразд, я не проти.

Вони пішли вниз вулицею й уже за хвилин п'ять удалині побачили списоподібні вежі першої церкви. Євтих досі реагував на кожен автомобіль, що проїжджав повз, і перелякано відскакував до стіни, почувши наближення реву спортивного мотоцикла. Варвара мовчки йшла поруч. Ейфорія від

фантастичної історії Євтиха минула, і тепер у неї почали виникати тривожні думки: «А що далі? Зараз ми підійдемо до храму, люди послухають його історію й запропонують викликати бригаду швидкої допомоги, щоб відвезти його до психлікарні. А якщо нікому нічого не розповідати? Що далі? Де йому жити? Мені ж завтра в інститут на першу пару... Батькам розповідати – не варіант. Вони й так за мене переживають більше, ніж треба. Гаразд, можливо, якось вирішиться...»

– Ну ось ми й на місці. Настав час познайомитися із християнами ХХІ століття. Готовий?

Євтих приголомшено дивився на величну старовинну будівлю. Вежі, вітражі, величезні дерев'яні двері.

– Це точно християнська церква? Ти нічого не переплутала? – спантеличено запитав він.

– Ти просто знущаєшся з мене. Хіба ти хрест не бачиш?

– Який хрест?

– Ну, розп'яття... Символ християнства. Он, нагорі.

– Я, мабуть, чогось не розумію, – зітхнув Євтих.

– Так, послухай. Це точно християнська церква, можеш не сумніватися. Ходімо, зараз усе зрозумієш.

Варвара повела Євтиха всередину. Служби не було, але в храмі перебувало кілька людей. Перед

входом юнак відчув, як його трясє від хвилювання. Невже він знайшов «Шлях»? Невже тут його рідні брати та сестри по вірі? Набравшись сміливості, він увійшов у відчинені двері. Зробивши кілька кроків, Євтих зупинився. Приголомшений, він побачив розкішне оздоблення храму, вітражі, статуї, картини, фрески, величний вівтар. Несподівано він повернувся й вибіг із храму. Варвара кинулася за ним. Він став неподалік від входу й намагався прийти до тями, глибоко дихаючи.

– Навіщо ти обманула мене? Це не християнський храм!

– Що?

– Він такий схожий на храми мого міста, там теж стояли статуї богів і богинь, усе було в золоті та сріблі. І там, там... Це точно не те!

Варвара втомлено сіла на лавку неподалік від входу:

– Так, завдання ускладнюється. Уявлення не маю, що тебе не влаштовує. Напевно, доведеться провести історичний лікнеп, і ми залишимо цю безглузду затію шукати твій «Шлях». Ходімо сядемо там.

– Євтих покійно пішов за Варварою. Розпач буквально переповнював його. Раптом юнаку спало на думку:

– Варваро, а ми можемо помолитися?

– Помолитися?

– Так. Попросити Бога про допомогу.

– Просто тут? На вулиці?

– А чому ні?

– Ну, це матиме трохи дивний вигляд, хоча... роби, що хочеш.

– Я, чесно кажучи, не дуже вмію молитися. Я нещодавно приєднався до руху «Шлях», але в громаді нас навчали розповідати Богові про свої біди. Ось і я хочу попросити Його допомогти мені знайти «Шлях». Там мені обов'язково допоможуть.

Варвара зітхнула. Євтих підняв руки до неба й невиразно промовив кілька фраз, закінчивши гучним «амен». Дівчина поглядала навсібіч. Що подумують про них люди?

– А ти не вмієш молитися? – запитав Євтих.

– Я казала тобі, що не дуже захоплююся всіма цими релігійними справами. Словом, я тобі краще швидко розповім, що до чого, і, може, ми взагалі не шукатимемо цей твій «Шлях».

– А хто ж мені допоможе?

Варвара знизала плечима.

– Так, я не дуже обізнана в історії. На парах із цього предмета я зазвичай дрімала, тому що вся ця давнина навіює сум, але деякі знання я все-таки здобула. А ще після уроків історії в мене таке відчуття, що я трохи застаріла для всього, що відбувається зараз, що я десь застрягла в іншому часі, де все було

спокійніше, простіше, де не було Інтернету й щоденних новин з усього світу. І це сумно. Думаю, що я відстала років на двадцять.

– Як я тебе розумію, – з легкою усмішкою промовив Євтих.

Варвара розсміялася:

– А й справді, кому я скажуся? Але загалом це заганняє мене в депресію.

– Депресію?

– Тугу по-вашому. Напевно... Коротше кажучи, коли не хочеться жити. Усі навколо такі сучасні, їм усе вдається, вони щось створюють там, у своїх гаджетах, а мені подобається малювати звичайним олівцем. І я нікому цього не говорю й не викладаю в мережу свої роботи. Гаразд, годі нити, тепер ближче до історії.

– Добре.

– Отже, ти застряг на Римській імперії. Християнство, або твій «Шлях», – не дуже популярна релігія. Але все швидко змінюється. Через кілька століть християнство стає державною релігією й стрімко набирає популярності. Так, що ж там далі? А, згадала! Римська імперія розпадається. Це рік... – Варвара дістала телефон і зробила кілька вправних рухів пальцями. – Падіння Римської імперії, 476 рік, варвари... Ага, а я Варвара. Смішно. А потім християни взагалі починають правити в Римі, точніше, їхній єпископ.

Християнство поступово поширюється світом. Потім незрозумілих 300-400 років. Там відбуваються різні процеси. Коротше кажучи, 1000 років минуло.

– Цілих 1000 років?! І Христос ще не прийшов?

– Уже 2000 років минуло, і, як бачиш, ще не прийшов. Може, завтра? – пожартувала Варвара.

– Може, і завтра, – серйозно відповів Євтих.

– Та ні, не завтра. Ти ще історію не дослухав.

– А хто ж правив світом після 1000 років?

– Ну, світ величезний. У різних краях – різні правителі. На одному краю китайці підіймалися, на іншому – індійці жили, і ніхто їх не чіпав. Але в Європі та Азії, де було завжди гаряче в плані цивілізації, почали правити християнські папи та різні царі, князі. Але церква захоплювала все нову й нову владу.

– Папи?

– Ну, найголовніші в Католицькій церкві.

– А що це за церква? Навіщо вона нам потрібна, якщо ми шукаємо «Шлях»?

– Ну, твій початковий «Шлях» перетворився на супер-імперію. Що не зрозуміло? Багатство, влада, ось такі храми скрізь. Своя армія подекуди.

– Не може бути! Ти нічого не наплутала? І що, інших християн не буває?

– Християнство почало ділитися на різні групи доволі швидко. Ще, мабуть, за твого часу. Усілякі ересі, рухи.

- КОРОТШЕ КАЖУЧИ,
1000 РОКІВ МИНУЛО.
- ЦІЛИХ 1000 РОКІВ?!
І ХРИСТОС ЩЕ НЕ
ПРИЙШОВ?
- УЖЕ 2000 РОКІВ
МИНУЛО, І, ЯК БАЧИШ,
ЩЕ НЕ ПРИЙШОВ.
- МОЖЕ, ЗАВТРА? –
ПОЖАРТУВАЛА ВАРВАРА.
- МОЖЕ, І ЗАВТРА, –
СЕРЬОЗНО ВІДПОВІВ
ЄВТИХ.

IIIIII

– Апостол попереджав про відступників, але їх було небагато й вони відійшли від істини.

– Я не знаю, де там істина, а де ні, але християнство поділилося на дві гілки. Зараз скажу рік... 1054-й, ось знайшла. Сильно пересварилися й досі не помирилися.

– Не може бути! – знову вигукнув Євтих.

– Ну, як не може? Може.

– Можливо, твоя історія недостовірна? Звідки ти знаєш, що все так і було?

– Ого! Оце заява! Ну ні, тут не підкопаєшся. Ще у твої віки люди писали різні книжки, а що далі – то більше. Усе задокументовано, – Варвара постукала по смартфону. – А в наш час на відео знімають, щоб точно жодних сумнівів не було з приводу достовірності.

– Відео?

– Гаразд, потім.

– Коротше кажучи, християн стало багато, відбувався поділ. Паралельно інші потужні релігії розвинулися, зміцнилися: іслам, буддизм. Ну і виникла конкуренція, зокрема силова. Воювали між собою, за територію.

– Християни також?

– Ще й як! З VI століття так точно.

– Тут щось не те.

– Ти ще про інквізицію та Реформацію не чув.

– А що там?

– Католицька церква завжди стежила за тим, щоб її правління ніхто не розхитував. Ну, вирішувала це по-різному. Когось просто від Церкви відлучала, когось топила, когось вогнем палила.

Євтих із жахом дивився на Варвару. Він ніяк не міг повірити, що вона розповідає про послідовників Ісуса.

– Ну, а потім з'явилася людина на ім'я Лютер, котра завадила їхнім планам. Він повів за собою людей, почалася Реформація, після якої в християнстві виникло безліч напрямів. Лютер закликав до реформи, до змін, але потім вирішив створити свій рух – лютеранство. До речі, у нас у місті є їхній храм, можемо зазирнути. Так ось, вони воювали, воювали, крім того, відбувалися різні політичні процеси в Європі. А потім Америка з'явилася. Там також багато християн. Скільки ж тепер їхніх напрямів? Зараз гляну... ну, може, приблизно десятка два основних, а дрібних ще сто чи двісті. А може, і більше. Ну як тут твій «Шлях» знайти?

– Бог допоможе. Не обов'язково, щоб цей рух був великим. Головне, щоб ці люди вірили в Ісуса й трималися Його шляху.

– Ну, це я вже зрозуміла.

– А скільки у світі християн?

– А ти рахувати хоч умієш?

– Звичайно. Я ж у порту працюю. Працював...

– А яке ти найбільше число знаєш?

Євтих підняв із землі паличку й написав літеру «М».

– Ось. Це трохи більше, ніж два легіони солдатів. Дуже багато!

Варвара звела брови, на мить замислилася, дістала смартфон і почала щось шукати.

– Ага, зрозуміло. 10 000. Гаразд, дивися сюди. Ось ця крапка – це твої 10 М. Зрозуміло?

– Так.

– Тепер намалюємо 10 крапок. Уявив? 100 М? Нехай це буде ось цей кружечок.

– Ого, дуже багато...

– А тепер уяви 1000 кружечків. І так 8 разів. Ось стільки людей живе на Землі. Уявив?

Євтих зніяковіло похитав головою.

– Дуже багато. Як мурах. У різних країнах та містах.

– А християн скільки? Хоч один кружечок є?

Варвара засміялася:

– Ну, ти песиміст, звісно. Поясню по-іншому. Уяви собі, що у світі всього 8 людей.

– Ну, гаразд.

– Двоє з них – християни.

Очі Євтиха сповнилися нескінченним подивом.

– Так багато християн?

– Так, 2 мільярди. 2000 кружечків.

– І Ісус ще не прийшов? Якщо християн так багато, усі повинні знати про спасіння, а отже, зробити свій вибір.

Який же ти все-таки наївний. Релігії – це дуже заплутана тема. Кожна конфесія вважає себе істиною, але все одно все погано в цьому світі. Розумієш?

– У наші дні теж так було. Але потім з'явився «Шлях»...

– Знову те ж саме... Гаразд! Що тебе не влаштовує в цьому храмі? Зайди поговори зі священником. Раптом він тобі сподобається й вирішить усі твої питання.

– Вони поклоняються бовванам. Там скрізь зображення якоїсь богині.

– Якої богині? Це ж Діва Марія!

– Хто це?

– Мама Ісуса.

– Так, ми чули про неї. Апостол казав, що вона жила в Єрусалимі. Та згодом Марія померла. Страта Ісуса сильно підкосила її здоров'я.

– Вона свята. Їй усі кланяються.

– Навіщо?

– Я не знаю. Її вважають... як це... – Варвара знову почала щось шукати в смартфоні, – заступницею. Вона просить за нас Христа. Люди їй моляться. Ось дивися, що я знайшла: «Візьми нас під Твій захист, Пресвята Богородице. Не відкинь наших молитов

у скорботах наших, але від усіх небезпек визволяй нас завжди, Діво Преславна й Благословенна, Владичице наша, Захиснице наша, Заступнице наша, Утішителько наша, із Сином Твоїм примори нас, Сину Твоєму доручи нас, до Сина Твого приведи всіх нас».

– То вона ж померла! І навіщо їй молитися, якщо можна звертатися відразу до Христа? Апостол навчав, що Він наш Ходатай.

– Ну, я не знаю, чого навчав твій апостол. Людям вона являлася в різних снах і видіннях, її образи скрізь проявляються, – Варвара продовжувала шукати в Інтернеті, раптом усвідомивши, скільки всього вона ще не знає. – Словом, люди ось що думають: Марія на Небі, поряд з Ісусом. Він, найімовірніше, зайнятий, щоб слухати всі молитви. Їй легше попросити. Ми звернемося до неї з проханнями, а вона Йому передасть. Так швидше, мабуть. До речі, твій апостол Павло теж там, найімовірніше. Можна і йому молитися. Хочеш знайду молитву?

– Не треба, – Євтих, насупившись, мовчав.

Він геть заплутався. На нього звалилося стільки нової інформації, що він просто був спантеличений.

– А чи є інші... як їх там... християни? Без статуй і великих храмів?

– Звичайно. Є ті, що не вірять у всіляких святих, у заступництво. Моляться тільки безпосередньо

Богові... А, ось! Ще цікава інформація! У новинах була. «Минулого тижня суд присудив оштрафувати пастора за розпалювання релігійної ворожнечі. Причиною накладення штрафу стала його заява про те, що антихрист прийде в образі Діви Марії. Скандальний пастор заявив, що саме богоподібна жінка – ідеальний кандидат на цю роль, оскільки може бути прийнята всіма без винятку релігіями, зокрема язичницькими. Частіші явлення Діви Марії останніми роками він назвав підготовкою до приходу антихриста. Також чоловік зазначив, що чудеса, які зазвичай супроводжують її явлення, є частиною цього плану. Католицька церква засудила цю заяву, сказавши, що це богохульство, яке ображає релігійні почуття мільйонів людей. Зі свого боку пастор заявив, що з повагою ставиться до матері Ісуса, яка померла близько двох тисяч років тому. І зауважив, що насправді його заява стосується антихриста, а не матері Ісуса, і, відповідно, може ображати лише релігійні почуття тих, хто поклоняється мертвим та очікує антихриста».

Варвара подивилася на Євтиха:

– Щоб ти розумів, такі розбіжності й суперечки в християн виникають щодо будь-якої теми. Отож тільки в нашому місті буде з десятків різних християнських церков.

– Як таке може бути?

– Ось так. А ти: «Знайдемо “Шлях”, знайдемо “Шлях”». Мені здається, що можна до старості шукати твій «Шлях».

Євтих засмутився. Він опустил голову й обхопив її руками.

– Як же мені повернутися додому? Хто мені допоможе? Має ж бути якийсь вихід. Апостол стверджував, що послідовники «Шляху» існуватимуть до самого Приходу Христа.

– Знову апостол! Який ще Прихід? Типу кінець світу?

– Так, кінець усього, суд Божий. У світі стільки християн, невже ти ніколи не чула про це?

– Ну, що ти... Про кінець світу останніх два роки говорять усі, таке коїться... Утім, життя триває, а ці розмови ніяк не допомагають жити.

– Чому ж? А підготуватися до Приходу?

Варвара махнула рукою:

– Мені ця тема, Євтиху, не дуже цікава, вибач. Я не знаю, що ти там знайшов у своєму «Шляху», але мені треба вчитися й потім якось заробляти на життя. Та й не загнутися від якоїсь хвороби чи депресії. А ці думки про кінець світу оптимізму не додають.

– Але ж буде зустріч з Ісусом! Це ж найрадісніша вістка!

Варвара промовчала. Вона дістала смартфон і щось дивилася в ньому.

– Ходімо до лютеран. Потім, може, ще кілька церков відвідаємо. Я не знаю, чим вони тобі допоможуть, але для твого заспокоєння можемо туди зазирнути.

– Гаразд, ходімо.

Уже з меншим ентузіазмом Євтих і Варвара пішли вулицею. Цього разу йти необхідно було трохи довше. Варвара, жаліючи Євтиха, повела його тихими вуличками. Вона усміхалася, бачачи, з якою цікавістю він розглядає запарковані на узбіччі автомобілі і як розгублено озирається, притискаючись до стіни, коли раптом якийсь із них починав рух.

– Ну що, Євтиху, прогрес не стоїть на місці? Бачиш, які в нас самохідні колісники? А ще металеві птахи по небу літають! Уявляю, що ти відчував би, якби тебе в літак посадити...

– А хто може їх купити? Тільки багаті?

– Автомобілі?

– Ну... ці коробочки з колесами.

– Чому це? Не лише багаті. Просто коробочки бувають різні: старі й дешеві, старі й дорогі, нові й не дуже дорогі, нові й неймовірно дорогі.

– А як же вони обходяться без коней?

– Механізми, Євтиху, механізми. Двигун внутрішнього згоряння. Коротше кажучи, така штука, у середині вогонь спалахує, а колеса крутяться.

– І не згорає?!

– І не згорає, як бачиш.

– А вогонь...

– Випереджу твоє запитання. Не дрова, вогненна вода. Її винайшли не так давно, ось користуємося.

– Дивовижно!

– Так. Бери кредит – і купи диво.

– Кредит?

– Ну, просто взяти в борг. Якщо автомобіль – років на 5-7. Якщо будинок – то можна й на 20-30 років.

– Ого! Стільки років бути винним позикодавцю? А якщо захворієш? Якщо не зможеш віддавати?

– Тоді будинок чи автомобіль заберуть. А, по-твоєму, краще збирати все життя, у всьому себе обмежувати, щоб потім, у старості, купити щось?

– Залишиться для твоїх нащадків.

– Нікому немає діла до нащадків. Ну, може, не всім... Мабуть, тут я погарячкувала. Але суть у тому, що життя минає просто зараз, потрібно користуватися всім, доки можна. Не мрій! Купуй – Перший кредит банк.

– Але ж бути боржником так важко. Постійно думати про те, щоб віддати борг.

– А ти не думай. Ось і все.

– А чому в тебе немає автомобіля? Чому ти не взяла в борг?

– Мене ще утримують батьки, я тільки вчуся. А мої предки ставляться до кредитів з такою ж обережністю,

як ти, тож я ще довго буду без машини. І взагалі, там ще є кредитний рейтинг: якщо ніколи нічого не купувати в кредит, то нічого серйозного й не купиш. Закриємо цю тему. Усе одно в тебе немає грошей, і кредит найближчим часом тобі ніхто не дасть.

– Гаразд.

– Усе в цьому світі стало дуже складно, Євтиху. Економіка, політика, бізнес, соціальна несправедливість, ще й цей злочасний вірус. І війна, хай їй грець. Багато хто просто божеволіє. За твоїх часів усе було простіше.

– Чому ти так думаєш?

– Ну, ось, наприклад, ти. Знайшов «Шлях» – і радієш, думаєш, тобі це допоможе. Заробив гроші – на день є їжа. Що тобі ще потрібно?

– Ох, я теж хотів би їздити на колісниці й бути багатим... – Євтих замріяно подивився кудись у далечінь. – І теж хотів би гарний дім, як у батька Меланії.

– Як у кого?

– Ну, один багатий чоловік у нашому місті. У порту часто обговорювали такі життєві питання, лише півголосом, щоб не почули наглядачі. Бо так і до в'язниці не далеко. Римляни дуже жорстокі, не такі, як греки. Наші філософи завжди виступали за справедливе суспільство. Але потім я знайшов рух «Шлях» і зрозумів, що справедливе Царство встановить Бог.

– Ох, щось ніяк не встановить. Знаєш, якщо уявити, що у світі живе всього 100 людей, то один з них має практично все, може, ще 20-30 осіб живуть більш-менш нормально. А решта... – Варвара намагалася підібрати слово, але на думку спадали не дуже пристойні слова. – Виживають...

– Ти так багато знаєш. Цього навчають в університеті?

Варвара, хитаючи головою, постукала по смартфону:

– Просто гортай стрічку, усе знатимеш: що потрібно й що не потрібно.

Євтих не зрозумів, що треба гортати, але з огляду на попередні свої спостереження зрозумів: цей апарат може дати відповідь на будь-яке запитання.

– Ось ми й прийшли!

Невеликі ворота, що вели до лютеранської кірхи, були відчинені.

– Це також послідовники Христа? Такий гарний храм...

– Євтиху, тільки не починай. Так, може, він не такий величний, як католицький, але загалом, напевно, лютерани не бідують. Ходімо всередину, може, нам вдасться з кимось поговорити.

– А там немає..?

– Ні, там немає. І взагалі, що це за дурниці – боятися статуй?

– Я їх не боюся, але краще до храму з бовванами не заходити, там відбувається щось недобре.

– Нічого з тобою не трапиться, не бійся. Заходь!

Варвара штовхнула масивні двері, і за мить вони опинилися всередині. Оздоблення кірхи було дуже простим, стіни були пофарбовані білою фарбою й на них не було взагалі нічого. Прості дерев'яні лавки були розставлені з урахуванням соціальної дистанції. Частина лавок була складена в кінці зали. Євтих, який спочатку знітився і втягнув голову, тепер заспокоївся, розслабився й почав озиратися довкола. Гарні вітражі, величезний стіл на підвищенні, накритий білою скатертиною, на ньому – кілька золотих чаш і товсті свічки, а також величезний хрест над столом – усе це розглядали Євтих і Варвара, як раптом вони почули голос поряд з ними й від несподіванки здригнулися.

– Вітаю, дорога молодь, – літній чоловік у строгому чорному піджаку та сорочці сірого кольору з колораткою усміхнено дивився на розпатланого юнака й Варвару, котра так само уважно, як і Євтих, розглядала все навколо. – Що вас привело до нашої церкви?

– Ой, ви нас злякали, – тільки й змогла промовити дівчина.

– Вибачте, я не хотів. Напевно, я навчився дуже тихо ходити по богослужбовій залі.

– Це точно.

– Провести для вас екскурсію? У нас є старовинний орган там, у кутку. Я навіть можу на ньому зіграти для вас.

– Ми хотіли б дещо запитати, але від екскурсії не відмовимося. Цей юнак... так би мовити... християнством цікавиться.

– О, це дуже добре. Як вас звати?

– Мене – Варвара. А він – Євтих.

– Яке цікаве й рідкісне ім'я! А мене – Євген. Пастор Євген.

Євтих тихо промовив:

– Дякую. Приємно познайомитися.

– Ходімо, я вам усе покажу. Я служу в цій церкві вже багато років й із задоволенням розповім про все. Музика – наша особливість. Приходьте в неділю, на службі зазвичай грає наш чудовий музикант, є що послухати.

– Дякуємо за запрошення.

Євген провів їх біля столу, потім трохи розповів про те, коли й ким була побудована кірха. Трохи згодом він сів за невеликий старовинний орган і з гордістю зрушив кришку.

– Це подарунок. Інструмент старий, але в нього такий прекрасний звук! Я не професійно граю, але один із псалмів зможу вам зіграти.

І справді, звук органа був дуже незвичайним,

урочистим, насиченим. Варвара з усмішкою слухала просту мелодію, яку намагався зіграти пастор. Але для Євтиха знайомство з органом було чимось неймовірним. Він ніколи раніше не чув нічого подібного. Юнак був просто оглушений силою цього інструмента. Він затулив вуха руками й заплющив очі, боячись, що цей потужний звук зараз обрушить стіни цієї кірхи. Пастор Євген перестав грати, побачивши переляк юнака.

Варвара здивовано повернулася до Євтиха:

– Ти боїшся музики? Серйозно?

– Та... ні... просто це... Такий гучний звук.

– Годі тобі! Це зовсім не голосно. Ти ще на концертах не був.

– З ним точно все гаразд? – спантеличено поцікавився пастор.

– Так, він зараз звикне. Просто Євтих... раніше ніколи не бував у храмах.

– Узагалі ніколи?

– У християнських – точно.

Пастор Євген закрив кришку органа.

– Пробачте, я не хотів вас налякати.

– Нічого страшного, – Євтих почувався ніяково, бо через нього перервалася ця чудова, хоч і лячна музика.

– Якщо бажаєте, я можу розповісти вам історію нашої церкви.

– Ми трохи поспішаємо, якщо можна – не довго. Я в принципі розповіла Євтиху про Лютера та його протест проти католиків.

– Лютер не виступав проти католиків, він і сам був одним з них. Він виступав проти засад у Католицькій церкві та мріяв реформувати її. Коли Лютеру це не вдалося, він створив свій рух, який згодом став лютеранською церквою.

– А чому так багато церков сьогодні? Було б дві: неправильна католицька, з якою ви воюєте, і ваша.

– Шановна Варваро, – усміхнувся пастор Євген, – у релігійному світі все складно. Ми не воюємо ні з ким сьогодні.

– Чому? Ось Євтиху не сподобалося в костелі, там культ Діви Марії! Чому ви проти цього не виступаєте?

– Е-е-е... – намагався вклинитися Євтих. – Мені... не те щоб не сподобалося, але там дуже багато язичницького: усі ці статуї, символи та багатство... А ще Варвара розповідала про ті страшні події в минулому...

– У Католицької церкви була непроста історія, і релігії не змінюються так швидко, як нам хочеться. Але сьогодні там відбуваються дуже позитивні зміни. У нашому місті ми з усіма дружимо, зустрічаємося й віримо, що рано чи пізно Ісус знову об'єднає все християнство. Просто на все потрібен час.

– А нові течії в християнстві? Чому вони виникають?

– Як я вже сказав, релігія – це як спокійна та глибока річка. Але багатьом хочеться спробувати вири, пороги, шумні й бурхливі потоки. Люди шукають місця, де вони можуть виплеснути свої емоції, де гучна музика, танці. Ми вважаємо, що це не зовсім те, що шукає людина. Потрібна глибина. Але, щоб ви не подумали, молодь у нас теж є. Може, не дуже багато, але це дуже тямущі хлопці та дівчата. Вони збираються в середу ввечері, приходьте.

– Може, і прийдемо, – сказала Варвара, трохи підібгавши губи.

Усі ці спокійні пояснення її не дуже влаштовували, скрізь вона шукала якийсь підступ.

– А у вас є пророки? – несподівано запитав Євтих. – Мені потрібна порада, як вчинити в складній ситуації.

– Пророки? Зазвичай люди приходять за порадою до пастора, він може щось підказати. За біблійних часів пророків було багато. Зараз у нас є Біблія, у якій є все, що нам потрібно. До речі, юначе, а у вас є Біблія?

– Біблія?

– Ви не знаєте, що це?! Дивно...

– Так, – заступилася Варвара, – він багато чого не знає, не дивуйтеся. Біблії в нього немає, і про неї ми ще з ним не говорили.

– То що ж ви мовчите? Я подарую вам Біблію. А у вас хоч є? – запитав Євген Варвару.

Та мені не потрібно, я в телефоні можу знайти, якщо захочу, – махнувши рукою, відповіла вона.

– Ні, кожному треба мати свою Біблію. Дозвольте я й вам подарую! Наша церква роздає їх безкоштовно. А також я дам вам каталог праць Лютера з деякими цитатами. Ви зможете самі вникнути в глибину його думки! Зараз, зачекайте. Я повернуся за мить.

Коли пастор квапливо пішов, Варвара повернулася до Євтиха:

– Ну що, ти розповідатимеш йому свою історію?

– Я не знаю, – похмуро протягнув Євтих.

– Так, – зітхнула Варвара, – відчуваю, що ми сьогодні ще погуляємо...

– А ось і я, – знову, наче з-під землі, з'явився пастор Євген.

У руках у нього було дві невеликі чорні книги та брошури.

– Це подарунок вам, молоді люди. Ваша перша Біблія!

– Дякуємо! – Євтих і Варвара одночасно відповіли пастору.

– Це справді важлива книга. Вона відповість на всі ваші запитання.

Євтих ніколи раніше не тримав у руці книгу. Він із цікавістю розгорнув її й дуже обережно гортав

сторінки, адже вони були такі тонкі! Шрифт був дуже дрібним, але читабельним.

– А що це за книга, Біблія? – запитав він.

– Друзе, ви справді не знаєте? – пастор Євген спантеличено почухав потилицю.

– Так, він не знає. Євтих... гостює тут. У їхній країні це... не популярно, – втрутилася Варвара.

– А, зрозуміло... Дозвольте я вам розповім. Біблія – це Слово Боже. Господь дав нам його для того, щоб ми знайшли шлях спасіння. З першими людьми Бог спілкувався віч-на-віч, але потім вони згрішили й таке спілкування обірвалося.

– Типу з’їли не ті яблука в саду, – знову втрутилася Варвара.

– Ну, ми не знаємо, яблука це були чи ні, але суть у тому, що Адам та Єва не послухалися Бога. Відтоді й почалися проблеми. Господь, як і раніше, звертався до людини, розмовляв з Адамом, Авраамом та іншими патріархами. А Мойсеєві Він уже звелів записувати Його слова. Напевно, пам’ять у людей уже була не та.

– Так, Бог дав Свій Закон. Я знаю, хто такі Мойсей та Авраам, – сказав Євтих.

– І не знаєте, що таке Біблія? Дивно, – хмикнув пастор, – ну, гаразд. Потім Бог відкривався багатьом іншим людям, і вони записали всі ці книги: поетичні, псалми Давида, пророчі книги – Ісаї, Єремії.

– Так, пророк Ісая, Давид! Я знаю!

Пастор мовчки подивився на Варвару. Щось тут явно було не те...

– Дивіться... ось це все, що було записано до Христа, – пастор розгорнув Біблію в тому місці, де була просто порожня сторінка.

– Отже, зараз в одній книзі зібрано все, що раніше зберігалось лише в синагогах?

– О, ви чули про синагоги?

– Так, у моєму місті вона теж є.

– Тепер легше розібратися. Так, усе дане ізраїльському народу зібрано ось до цього місця, а далі починається Новий Завіт.

– Новий Завіт?

– Це все, що нам дано вже після Ісуса Христа. Тут чотири Євангелія, кожне з яких по-своєму розповідає про життя Ісуса. Тут само записані Його слова до нас та історія про Його смерть і воскресіння, потім історія про першу християнську Церкву.

– Про рух «Шлях»?

– Ну... може, він і так називався. А потім листи – апостола Івана, Петра, Якова, Юди та багато листів Павла. Ну і, звісно, книга Об'явлення.

– Листи Павла?

– Так, ті, що він писав різним церквам.

– І це все зібрано в одній книзі й кожен може взяти та прочитати?

– Так. У деяких країнах за це можуть і ув'язнити або вбити, але в більшості країн не так складно отримати цю книгу в подарунок або просто завантажити на телефон.

Варвара багатозначно помахала смартфоном, щоб Євтих зрозумів, що пастор має на увазі. Юнак продовжував обережно гортати сторінки, як раптом кілька сльозинок упало на Біблію:

– Це... це... такий скарб! Це ж найкращий подарунок! Писання, усі слова Ісуса та апостолів для мене.

Пастор теж не зміг стримати сліз. Давно він не бачив, щоб хтось так радів Біблії. Варвара зніяковіло почала гортати щось у смартфоні. Було вкрай дивно, що цей хлопець так розчулився з приводу книги, яку він ніколи не читав. Дівчина вирішила якось перервати цю зворушливу сцену:

– Пасторе, а чому так багато різних християнських церков, які не миряться між собою, а раніше навіть ревно знищували одна одну? Навіть у нашому місті понад десятків різних християнських храмів. У всіх є одна й та сама Біблія, у чому проблема?

Пастор Євген стомлено зітхнув:

– Я вже трохи розповів про це, це непросте питання. Ісус молився за єдність Своїх послідовників, але часом амбіції та влада беруть гору, виникає бажання просто якоїсь духовності без глибини. Ви

ЮНАК ПРОДОВЖУВАВ
ОБЕРЕЖНО ГОРТАТИ
СТОРИНКИ, ЯК РАПТОМ
КІЛЬКА СЛЬОЗИНОК
УПАЛО НА БІБЛІЮ:
– ЦЕ... ЦЕ... ТАКИЙ
СКАРБ! ЦЕ Ж НАЙКРАЩИЙ
ПОДАРУНОК! ПИСАННЯ,
УСІ СЛОВА ІСУСА ТА
АПОСТОЛІВ ДЛЯ МЕНЕ.

IIIIII

правильно сказали, у всіх одна Біблія, але кожен читає її по-своєму.

– Як це?

– Хтось читає Біблію у світлі прийнятих раніше філософських ідей, і йому здається, що вона підтверджує його переконання. Хтось застосовує неправильні методи тлумачення, і для таких ця книга може перетворитися на збірку алегоричних історій, які не мають жодної практичної цінності.

– А як ви читаєте? – нетерпляче запитала Варвара.

– З'ясуймо, які ще є варіанти, а ви вирішите самі.

– Гаразд.

– Часом церковні традиції й авторитет священників беруть гору над Словом Божим. Його ніби читають, але пояснюють і тлумачать так, як вигідно церкві. А ще дехто просто неуважно читає Біблію. Або, навпаки, надто в'їдливо – у нас у місті є одна громада, мені здається, що вони надто зациклені на деяких спірних питаннях. Але слід визнати, що Біблії ці люди приділяють багато уваги.

– А ви правильно читаєте Біблію?

– Я сказав би, що практично все найважливіше було відкрито 500 років тому, і відтоді мало що змінилося. Тому ми приділяємо увагу працям Лютера, оскільки Бог саме через нього відкрив великі істини Біблії світу й розпочалася Реформація. Лютер вірив

у те, що Католицька церква переживе відродження та реформу, він спочатку й не думав створювати свій рух. Якщо всі християни прийматимуть великі істини про те, що спасіння дарує Христос, що його не можна заслужити, то, я думаю, єдність християн можлива.

– Я вірю, що Ісус – наш Спаситель, – несподівано вклинився Євтих, котрий до цього й далі захоплено гортав Біблію.

– Це чудово, друже, я радий за вас! – усміхнувся пастор.

– А ви розповідаєте іншим про ці істини? – поцікавився Євтих. – Може, як апостол, мандруєте? З міста до міста? В інші країни?

– Колись місіонерський рух був потужним, а тепер практично в кожній країні є християни й через Інтернет – доступ до Біблії. Важливо розповідати про це своїм друзям, які поряд. Мені здається, це краще спрацює.

До кірхи зайшли якісь люди й помахали пастору. Євген підвівся, і Євтих із Варварою зрозуміли, що розмова добігла кінця.

– Дякуємо вам за приділений час! Ви багато цікавого нам розповіли, – промовила дівчина.

– Читайте Біблію, і ми чекаємо вас на наших зустрічах для молоді. Після дуже довгої перерви вони нарешті відновилися й відбуваються наживо. Приходьте!

Варвара та Євтих сердечно попрощалися з пастором. Коли вони вийшли надвір і трохи відійшли від кірхи, дівчина запитала:

– Ну що? Ти знайшов свій «Шлях»? Що робитимемо далі?

Євтих розгублено низав плечима:

– Пастор Євген мені сподобався.

– Ну то в чому річ? Розповів би йому свою історію, можливо, він би помолився Богові й порадив нам, що робити далі.

– У нашій громаді завжди з променистими очима розповідали кожному зустрічному про те, що Ісус прийде незабаром! Маранафа! Ми жили цією надією!

– Ну, то це ж неправда, якщо ти розмовляєш зі мною 2000 років потому?

– Ні, апостол попереджав, що до цього моменту повинен відкритися син погибелі й таємниця беззаконня. Вочевидь, на це знадобилося більше часу, але Бог знає, що робить, і точно виконає Свою обіцянку.

– І що ми робитимемо далі? Шукатимемо цих фанатиків, які досі проповідують те ж саме, що й 2000 років тому? А якщо Бог ще на 2000 років затримається?

– А ці штуки є скрізь? – Євтих показав на смартфон у руці Варвари.

– У принципі, так. Навіть в Африці.

– І кожен може читати цю книгу, Біблію?

– У НАШІЙ
ГРОМАДІ ЗАВЖДИ
З ПРОМЕНИСТИМИ
ОЧИМА РОЗПОВІДАЛИ
КОЖНОМУ ЗУСТРІЧНОМУ
ПРО ТЕ, ЩО ІСУС ПРИЙДЕ
НЕЗАБАРОМ!
МАРАНАФА! МИ ЖИЛИ
ЦІЄЮ НАДІЄЮ!

IIIIII

– Якщо захоче. Десь за це можна поплатитися, але якщо використовувати VPN... Не звертай уваги. Загалом, якщо сьогодні хтось захоче що-небудь дізнатися, він це зробить. Якщо не заплутається в усіх ваших нюансах...

– Слово Боже поширюється по всій землі. Отже, Прихід уже скоро! «Шлях» має проповідувати про це!

Варвара склала губи трубочкою:

– Наскільки я розумію, ми продовжуємо наш похід по церквах. Шукаємо когось із променистими очима, хто розповідає про Прихід. Весело...

– Мені так незручно, що ти витрачаєш на мене свій час...

– Та нічого, насправді цікаво, хоч і трохи дивно. Ходімо!

Варвара ще не вигадала, куди вони підуть далі. Молоді люди просто йшли вулицею. Євтих, як і раніше, озирався на кожен автомобіль, з подивом розглядаючи людей, що проходили повз. Після того як повз них пройшло ще кілька перехожих, юнак пошепки запитав:

– Варваро, а це були жерці?

– Жерці? Чому ти так подумав?

– Вони... такі... – Євтих розвів руки вбік, – великі. У нас такими були жерці в храмах. Люди думають, що вони з'їдають усю їжу, яку в нашому місті приносять богам, хоч деякі, як і раніше, вірять,

що її з'їдають голодні боги. Але про це заборонено говорити вголос, можна потрапити до в'язниці за неповагу до храму.

– Євтиху, сьогодні їжа вже не проблема. Й у світі вистачає людей з надмірною вагою. Деякі з них справді жерці в храмі їжі, – Варвара усміхнулася своєму дотепному жарту, – а в декого просто проблеми з обміном речовин, і вони все життя борються із зайвою вагою.

– Ці люди не можуть поміняти їжу на щось інше і їм доводиться її з'їдати?

– Е-е-е... коротше кажучи, це не жерці.

Проходячи повз чергову вітрину, Євтих вловив дуже ароматні запахи, що долинали звідти. Юнак навіть трохи сповільнив крок. Він так давно не їв і навіть відчував невелике запаморочення, коли вони швидко йшли до чергової церкви.

– Ти зголоднів?

Євтих зніяковіло відвів погляд. Він точно був би не проти з'їсти шматок коржика зі смаженою рибою. Варвара взяла його за руку й завела до кафе.

Зараз ми познайомимо тебе з типовою кухнею XXI століття.

– Я не знаю, чи вистачить мені грошей купити їжу.

Варвара засміялася:

– Ти – найяскравіше, що траплялося зі мною

за останні... кілька років точно. Невже ми зіпсуємо цю пригоду твоєю голодною непритомністю? Ходімо, я пригощаю, ти ж у нас тут нібито гість.

Уже за мить Варвара вручила Євтиху величезний сендвіч, начинений усілякою смакотою. Він з якимось навіть трепетом прийняв їжу з рук Варвари, потім схилив голову й прошепотів молитву, а після цього знову з подивом розглядав це частування.

— Їж уже, скільки можна дивитися?

— Ця їжа так смачно пахне, вона така... яскрава.

— Їж, хоч якусь насолоду отримаєш від свого польоту в майбутнє.

Дівчина з усмішкою дивилася, як Євтих із величезним апетитом поглинає їжу. Вона давно не бачила, щоб хтось їв так швидко й жадібно. Здавалося, що минуло секунд двадцять, а від сендвіча вже й сліду не було.

— Як же смачно!

— Може, ще? — примружившись, запитала Варвара.

Був лише початок місяця, і вона, як справжній студент, могла дозволити собі трохи більше. А ось ближче до кінця, коли те, що їй давали на життя батьки, було витрачено, вона часом і сама по кілька днів практично нічого не їла — багато грошей витрачалося на всілякі дрібниці, як-от: кава, булочки, солодощі й косметика.

– Ні, дякую! Я й так не знаю, як з тобою розрахуватися.

– Та нічого не потрібно, у тебе ж немає кешу.

– Кешу?

– Ну, грошей.

– Чому це немає?

Євтих засунув руку за комір футболки. Тільки тепер Варвара помітила невеликий ганчірковий мішечок, що висів у нього на шиї. Юнак вправно дістав звідти монетку.

– На жаль, вона в мене лише одна. Але це мій заробіток за останні кілька днів. У мій час цього вистачило б на коржик і десяток невеликих рибин, а також щоб купити трохи винограду та смокв. Напевно, цього не вистачить, щоб оплатити такий смачний обід.

Варвара усміхнулася:

– Сендвіч у цьому кафе безцінний.

Але раптом несподівана здогадка осяяла її. Дівчина метушливо дістала смартфон і почала щось там шукати.

– Що ти шукаєш?

– Та... зараз.

– Ми йдемо до наступних християн? Шукатимемо «Шлях»? Ти ж не кинеш мене?

– Знаєш... ага, ось! У мене є ідея. Ходімо зазирнемо в одне цікаве місце. Ану покажи цю монетку. Якщо раптом тобі доведеться шукати місце ночівлі,

то трохи грошей нам не завадить. Хм, а монетка давня. До речі, як вона називається?

– Денарій.

– А з чого вона зроблена?

– Зі срібла.

– Ну, якось цінність ця монета, мабуть, має. Ти не будеш проти обміняти її на щось популярніше в наших краях?

– Звичайно, ні. Ти ж купила мені таку смачну їжу! Вона твоя.

– Та... мені вона не потрібна. Ходімо швидше, спробуємо її поміняти.

***

За хвилин двадцять Варвара та Євтих зупинилися біля однієї дуже цікавої вітрини. Скільки всього незвичайного було там: картини, вази, якісь пергаменти, фоліанти, посуд, предмети начиння й навіть кілька старовинних рушниць. Молоді люди відчинили важкі двері й одночасно із дзеленчанням дзвоника увійшли всередину.

– Що це? Скарбниця? Нам точно можна туди? – Євтих перелякано озирався довкола.

Він ніколи в житті не бачив такого багатства. Йому здавалося, що зараз звідкись з'являться солдати і зв'яжуть їх за проникнення до скарбниці.

– Це антикварна крамниця. Ну, тут, напевно, є дорогі речі, але це все можна купити. Тільки дивися, не розбий якусь вазу, бо ночівля у в'язниці нам обом буде забезпечена – у мене немає стільки грошей, щоб покрити вартість навіть найдешевшої вази із цього магазину.

Євтих, обережно ступаючи, прямував за Варварою. Раптом, немов зі стелі, пролунав голос:

– Здрастуйте, молоді люди.

Юнак ледь не вмер від страху. Його серце наче вистрибнуло з грудей і, здавалося, зараз розгромить усю цю крамницю. Він схопив за руку Варвару, а вона здивовано подивилася на нього:

– Заспокойся! Що з тобою? Це просто продавець.

– «Доброго дня», – звернулася дівчина вже до літнього чоловіка в картатій сорочці та жилетці. Він надів смішні круглі окуляри й з усмішкою підійшов до Варвари:

– Може, вам щось підказати? Я рідко бачу таких молодих людей у своїй крамниці. Ви точно нічого не переплутали?

– Ні, ми до вас.

– Ну, гаразд. І що ж ви шукаєте?

– А це ваша крамниця?

– Так, я власник. Мені подобається самому продавати, тому я власник і продавець в одній особі.

– А ви купуєте антикваріат?

Чоловік ще раз пильно подивився на них, звернувши особливу увагу на Євтиха. Той, як і раніше, перелякано озирався навсібіч, не вірячи, що вони нічого не порушують у цей момент, і щохвилини чекаючи якоїсь небезпеки.

– Я купую, але за умови, що речі не вкрадені. Також я не приймаю всілякі коштовності, якщо ви не можете довести, що вони належать вам.

– Ні, що ви... Ми нічого не вкрали. Ми... знайшли, – обманула Варвара.

– Що ви знайшли? Де?

– Ну... мій друг... подорожував і знайшов дещо.

– Цікава історія. Гаразд, покажіть, що у вас є. Відчуваю, що краще мені про вашу подорож не знати.

Варвара простягнула йому монетку:

– Ось. Подивіться.

– Що це? Стара срібна монетка?

– Я вважаю, що дуже стара.

– Зір у мене поганий, візьму-но я лупу, подивлюся, що там у вас. Здається, що вона побувала в руках незліченної кількості людей, така брудна... Я її протру... Так...

Власник крамниці підійшов до свого столика, сів, ретельно протер монетку м'якою ганчірочкою, змоченою в якійсь рідині. Потім він увімкнув лампу й почав уважно розглядати монету.

— Хм, цікаво. Наче копія якоїсь давньоримської монети.

— Чому копія?

— Надто добре збереглася... Такі роблять для різних колекціонерів.

— А якщо вона справжня?

Господар крамниці розсміявся:

— Ну, я думаю, що якщо вона справжня, то ви могли її знайти, тільки якщо вона впала з неба. Але ви потрапили до потрібної людини. Я колись серйозно захоплювався монетами і з підробками стикався щодня. Якщо це справді давня монета, то вона коштує чималих грошей, але я дуже сумніваюся. Занадто гарний стан... Тому, найімовірніше, я побачу сліди плавки й відправлю вас ні з чим. Але сьогодні в мене гарний настрій, і тут просто нудно сидіти, запрошую вас нагору, до моєї майстерні. Я зроблю вам чаю, а поки що спробую перевірити вашу монетку. Домовилися?

— Авжеж.

— Тоді йдіть за мною. Зараз я зачиню двері. На них указаний мій телефонний номер, якщо когось я терміново знадоблюся – мені зателефонують. Ходімо.

Вони піднялися вузькими сходами. Нагорі було ще цікавіше. Усе просто було завалено якимись старовинними меблями, ящиками з усіляким мотлохом.

У кутку стояв великий стіл.

– До речі, мене звати Алекс, але моя молодша донька незмінно називає мене Містер Стародавність. – Чоловік сів за стіл, повернувся до шафи й почав діставати звідти різні дивовижні прилади. – Ось тут у мене є стереомікроскоп зі збільшенням у 100 разів, рентгено-флуоресцентний спектрометр і ще дещо. Я думаю, що ви в житті такої апаратури не бачили, але ж я знаю, як нею користуватися.

– А це довго буде? – Варвара вже пожаліла, що затіяла все це.

Зараз Містер Стародавність почне все перевіряти, потім усе одно скаже, що монета – дешева підробка, і запропонує за неї просто копійки. «А може, і справді монета бідняка, що працює в порту, нічого не варта?» – подумала вона.

– Не хвилюйся, хвилин за двадцять дам відповідь. Ой, зовсім забув, я ж вам обіцяв чаю. Це я просто в передчутті перевірки. Не пам'ятаю, коли я востаннє це робив. Монети часів Риму сюди ще ніхто не приносив. – Алекс підвівся, пішов до іншого краю кімнатки, де стояв старий електричний чайник, який, утім, міг цілком здатися якимось експонатом, як і решта предметів у цьому приміщенні. – А ви сідайте, ось сюди, тут є журнальний столик, сюди я можу поставити ваш чай. Доки він закипить, я почну перевірку.

Гаразд, – сказала Варвара.

Євтих увесь цей час мовчав. Відчуття небезпеки вже минуло, але все одно він почувався ніяково в цьому магазинчику. Юнак постійно озирався навсібіч, щоб нічого не зачепити ліктем або випадково не розбити.

Доки чай закипає, перевірмо вагу. Це найпростіше, – Алекс знову сів за свій стіл, дістав портативні аптечні ваги й за мить промовив: – Так, запишемо: 3,66 грама. Тепер діаметр... Ага, 21. А тепер подивимося на монетку в мій мікроскоп...

У кімнаті запанувала тиша. Алекс мовчки розглядав щось. Здавалося, минула ціла вічність, перш ніж він відірвався від приладу. Його обличчя стало серйозним і зосередженим.

– Хм, щось я не розумію. Немає слідів шва...

– А що, має бути шов?

– Так, на підроблених монетах він, як правило, є.

– Ви думаєте, що ми вас обманюємо?

– Ні, чому ж? До мене часто приходять люди, які стали жертвою обману, а дізналися про це пізніше. Особливо це стосується тих, хто, відвідавши одну з країн, де є античні руїни, купив там «давні» монети в місцевих ділків.

– Це справжня монета.

– Ну, гаразд. Не сперечатимемося. Зараз з'ясуємо.

Алекс відкрив ноутбук і хвилин за п'ять уже

розглядав на ньому фотографії монет відмінної якості. Варвара краєм ока бачила екран і намагалася вдивитися у фотографії. Схоже, чоловік справді був майстром своєї справи та знав, де і що шукати. Потім він знайшов якісь зображення спектрів. Після цього Алекс дістав із полиці в столі коробочку й обережно відкрив її.

— Ну, гаразд. Може, шов просто вдало затерли. Зараз усе з'ясуємо. Цей прилад недешевий, але він мені ставав у пригоді не раз.

Чоловік дістав прилад із невеликим екраном і підніс його до монети. Потім порівняв зображення на екрані з фотографіями на комп'ютері. Його обличчя стало дуже серйозним.

— Хм, неймовірно... Як вона може бути в такому гарному стані? Слідів природного зносу не багато. Щось тут не те...

— І що вам показав ваш пристрій?

Довго пояснювати. Монетка срібна, і я поки не можу зрозуміти, у чому підступ.

— А якщо його немає?

— Підступу? — Алекс схвильовано підвівся з-за столу.

Чайник давно закипів, але старий власник антикварної крамниці зовсім забув про нього, як і про свою обіцянку пригостити чаєм Варвару та Євтиха.

Настав один з тих днів, про який мріють усе

життя антиквари. Це серед безлічі мотлоху й непотребу, який чи не щодня приносять їм люди, роздивитися те, що має справжню цінність, можливо, навіть історичну. Стати відомим, виявивши те цінне, що не змогли розгледіти інші. А можливо, і заробити велику суму грошей. Його знайомий антиквар з іншого міста нещодавно побачив на розпродажі одну старовинну книжечку з якимись коментарями на полях. Ось уже пів року він їздить по різних виставках, показуючи один з найбільш рідкісних фоліантів англійської літератури XVI століття. Та ще й із коментарями такої знаменитості... Мрія! Про тебе пишуть газети, на тебе чекають дзвінки експертів, перевірки, конференції... Як би Алекс хотів мати хоча б одну річ, яка справді могла викликати такий інтерес! І ось тепер ця монета... А раптом усе-таки підробка? Але багаторічний досвід не міг підвести. Усе свідчило про те, що монета справжня. Її вартість справді була надзвичайно високою, і вона могла стати предметом інтересу для багатьох колекціонерів... Але звідки монета взялася в цієї парочки?

— Дозвольте я зателефоную своєму другові. Мені треба порадитися.

— Гаразд, — сказала Варвара. Євтих кивнув головою.

Чоловік дістав телефон і спустився вниз, щоб його не чули. Він повернувся хвилини за п'ять. Знову

сів за стіл і почав розглядати монету під мікроскопом, потім збільшив максимально зображення монет на ноутбучі. Алекс дивився в мікроскоп і на екран, потім знову аналізував спектри й роздивлявся монету: «Напис на архітраві тріумфальної арки, вершник тримає спис, ось – полонені зі зв'язаними за спиною руками». Нарешті він глибоко зітхнув і сказав:

– Схоже, що у вас справжня монета.

– Ось, – зраділа Варвара, – я ж казала! Ви зможете її купити в нас?

– Скільки ви за неї хочете?

– Ми не знаємо, скільки вона коштує.

– Це дорога монета.

Варвара знизала плечима. «Скільки ж вона коштує? – думала вона. – 50 доларів було б непогано за неї вторгувати. Вистачило б на готель для Євтиха та на смачний обід».

– Тримайте вашу монету.

– Хіба ви не купуватимете її?

– Мені треба подумати кілька хвилин, і я попрошу вас почекати внизу. Ой, вибачте. Я зовсім забув про чай.

– Та нічого, – махнула рукою Варвара.

«Ага, мабуть, у цій кімнаті не тільки прилади», – подумала дівчина. Вони пішли з Євтихом униз.

Алекс замислився. Здавалося, що цю парочку було б легко обвести навколо пальця. Але професійна

етика не дозволяла йому так учинити. Обманути простаків було нижче його гідності. Коли він зустрічав таких людей, то зазвичай давав їм хоча б четверту частину від вартості монети. Це його совість дозволяла. Неодноразово рідні картали Алекса за таке ставлення. «Це ж просто продаж і покупка. Ти назвав ціну – вони погодилися. Це їхні проблеми! Навіщо ти платиш невігласам стільки грошей?» Але він був вихований по-іншому. Може, тому останні кілька років було вкрай сутужно утримувати крамницю й оплачувати рахунки. Усе стало таким сучасним: необхідно було зробити свій сайт, вести блог у соціальних мережах, а Алекс просто сидів у цьому магазинчику й чекав на успіх. Але сьогодні фортуна, здається, йому усміхнулася. Або... зараз він заплатить величезні гроші за підробку. Дружина йому такого не пробачить. Плакаючи надію на вдалу угоду, Алекс завжди зберігав значну суму грошей в антикварному магазині. Вони були добре приховані нагорі, і навіть злодій не зміг би їх знайти. За кілька хвилин кроки антиквара почулися на сходах.

– Нарешті, – тихо сказала Варвара Євтиху.

Як виявилося, тут вони провели майже годину, і це аж ніяк не входило до їхніх планів.

– Ну, що? Де ваша монетка?

– Ось вона. Ви купуєте?

Алекс ще раз оглянув її. Нагорі, сидячи за столом,

він непомітно поставив крапку на монеті, щоб достеменно знати, що саме її він оглядав раніше. Втрачені 500 доларів шість років тому стали доброю наукою. Продавці підмінили антикварну монету, і він купив зовсім не те, що оглядав. Тепер цей номер не пройде. Монетка виблискувала на його долоні. «Гаразд, не ризикуючи, ми ризикуємо ще більше», – спав на думку стародавній вислів, який Алекс неодноразово згадував у такі моменти.

Я готовий заплатити вам за неї півтори тисячі доларів.

– Що?! – очі Варвари округлилися від подиву.
– Скільки?!

– Півтори. Це мало?

Дівчина просто втратила дар мови. Євтих не міг зрозуміти, що відбувається, тільки розгублено дивився то на Варвару, то на антиквара. Чоловік витягнув невеликий стосик якихось папірців і тримав їх у руках.

– Вона така дорога?

– У деяких колах так. Я ще не знаю, наскільки. Але вам я не зможу запропонувати більше. Ви продаєте?

Варвара подивилася на Євтиха. Той знизав плечима. Тоді вона рішуче махнула рукою:

– Так, продаємо. Дякуємо! – дівчина взяла гроші й сховала в кишеню.

- Якщо у вас буде щось ще, завжди радий бачити.
- Це навряд чи. Ще раз дякуємо. Ми підемо.
- На все добре!

Досі не вірячи тому, що відбувається, Варвара позадувала до дверей, туди ж попрямував і Євтих. Незабаром вони опинилися на вулиці. Дівчина мовчки взяла його під руку і швидким кроком пішла вулицею. Коли молоді люди відійшли метрів на 50, Варвара раптом почала стрибати та сміятися, а потім міцно обійняла Євтиха:

- Оце так! Оце пригоди! Оце угода!

Юнак, як і раніше, не міг зрозуміти причин її радості.

– Тепер ти багатій, Євтиху. Я думаю, що ми зможемо трохи урізноманітнити твоє перебування в цьому місті.

- Я багатій?

– Ну, так. Півтори штуки! За шматочок срібла! Це шок! Оце круто! У тебе там часом ще монетки не завалилися?

- Ні, була лише одна. Півтори штуки чого?

– Катастрофа з твоїми знаннями! Баксів! Зелені! Як же тобі пояснити? Пам'ятаєш, ти їв сендвіч?

- Звісно, він був дуже смачний.

– Так ось, це майже півтори тисячі таких сендвічів. Цілий віз! Їстимеш цілий рік. Уявляєш?

– Це стільки коштують ті папірці, що тобі дав власник скарбниці?

– Так, це такі самі гроші, тільки паперові.

– Вони не золоті, не срібні?

– Ні, вони просто зелені, і це круто.

– А чому ці шматочки пергаменту дорожчі за мою срібну монету?

– Це важко пояснити. Вважай, що це боргові розписки, тому вони так цінуються.

– Ми ще будемо комусь винні?

– Не ми, а нам. Хоча, може, і ми, але потім. А зараз ми можемо просто ці гроші витратити, не думаючи про проблеми. Ну, що? Ти готовий?

– Мені б додому повернутися...

Варвара забула. Вона так зраділа грошам, які звалилися на голову, що зовсім забула про те, що ходить містом з якимось дивним хлопцем, котрий заявляє, що він прилетів з минулого. «А монетка виявилася справжньою, – раптом прорізала її свідомість моторшна думка. – Що за дива відбуваються сьогодні? Як Євтих тут опинився? Невже справді з минулого?» Але стара студентська звичка веселитися за будь-якої можливості взяла гору, тому дівчина знову зітхнула й сказала:

– Словом, пропоную тобі такий план. Ми одягнемоя пристойніше, викличемо таксі й відвідаємо деякі церкви. Може, десь буде священник або пастор, поспілкуєшся із представниками сучасного християнства, раптом щось проясниться. А ще ми обов'язково скуштуємо смаколиків в одному дуже крутому місці.

А потім і вирішимо, що робити далі.

– Ну, гаразд.

Євтих досі не розумів ентузіазму Варвари, але й вибору в нього особливо не було. Дівчина захоплено стукала по своїй табличці, примовляючи «так», «так», «ага, зрозуміло».

– Ходімо!

– Куди?

– Одягнемося пристойніше.

– Але ж я...

– Не сперечайся! Я бачила, як пастор дивився на цей старий пакет із твоєю роботою всередині. Ти маєш трохи дивний вигляд для свого віку. Ходімо, тут недалеко!

– Ну, як скажеш.

За хвилин десять вони підійшли до жвавого перехрестя. Євтих знову знітився, намагаючись триматися якомога ближче до Варвари. На розі була 6-поверхова будівля з гарним фасадом і вітринами привабливих магазинів. За мить молоді люди були вже всередині.

– Що це? – юнак закинув голову, дивлячись на скляний дах на шостому поверсі. – Теж храм?

– Торговий центр. Храм усіх народів.

– Справді?

– Ні, жартую. Вибач.

– А це? Що це за механізм? Живі сходи! – незабаром Євтих побачив ескалатор.

– Ходімо, побачиш. Нам якраз на другий поверх.

За мить, міцно тримаючись за руку Варвари й хитаючись, Євтих поїхав угору ескалатором. Дівчина аж скривилася від болю.

– Та не бійся ти так! Ти мені зараз руку зламаєш!

– Мені здається, що ця штука може мене затягнути... – юнак одразу згадав про всі нещасні випадки, які траплялися в порту за час його роботи.

– Іноді необережного працівника під час швартування кораблів, під час розвантаження або ремонту щогл могло просто розчавити або вдарити чимось. На жаль, нещасних випадків було чимало. Батько...

– А тепер просто зроби крок. Раз... і все! А ти боявся.

– Сходи рухаються лише в один бік? А як ми спустимося?

Варвара зітхнула.

– Довірся інтелекту будівельників. Ходімо!

Вони пройшли повз великі бутики, що приваблювали жовтими й червоними наліпками “Sale” і тими самими цифрами, яким ніколи не можна вірити.

– Тут стільки товарів! Стільки змін багатого одягу!

– Ну, не найбагатшого. Ти ще в «Сіті Плаза» не був. А це так... мас-маркет.

– Мас-маркет?

– Ну, тобто для звичайних людей.

– Кожен може купити такий одяг?

– Не щодня, але раз на місяць-два можна зазирнути, щось оновити.

– Так, це... А скільки в тебе змін одягу? – несподівано запитав Євтих.

– Змін одягу? – Варвара засміялася. – Ну, гаразд, гаразд. Не пояснюй, я зрозуміла, що ти маєш на увазі. Штук п'ятнадцять, мабуть. Це якщо без верхнього.

– П'ятнадцять змін одягу?! Це... так багато. А навіщо стільки?

– Підтримати виробника... Це жарт. Хоч уся економіка, як нам це пояснював викладач, тільки на цьому й тримається. Споживання, споживання... Я куплю в продавця, він купить собі автомобіль, директор автосалону купить новий будинок, і так увесь світ завалюється одягом, фоторамками та посудом для того, що ти приготуєш двічі в житті.... Ну, гаразд. Це з великої перспективи. А так я купую для різноманітності. Я ж не ходитиму в одному й тому самому щодня. Це ще скромно, не те що твої «жриці кохання». А ще буває просто нудно чи сумно. Піду, куплю якусь обновку – і стає легше. Просто це не так дорого коштує, як за ваших часів. Ось у тебе є свій дім?

– Ну, так.

– А в мене немає й найближчим часом навряд чи з'явиться. А ти кажеш – зміни одягу.

– Ну, будинок у нас доволі скромний.

– У цьому місті найскромніший будинок коштуватиме, як... не знаю. Дорого, дуже дорого. Їжа, одяг – не проблема. А за решту благ цивілізації треба поборотися.

Раптом Варвара відчула, як Євтих знову уповільнився й притулився до неї ближче.

– Що ти там знову побачив?

– А це що? Чому тут стоять статуї без облич? Ці товари посвячені ідолам?

– Що-що? А, манекени. Та ні, це приклад того, який вигляд одяг матиме на тобі.

– Але ж усі люди різні. Ці манекени такі високі. Варвара зітхнула.

– Ось ти й познайомився із секретами торгівлі. Манекени не лише високі, а ще й стрункі.

– Тільки без обличчя.

– Так, там цілковита свобода. Головне, щоб очі були великі, губи – пухкі, шкіра без вад, ніс не кривий, зуби білосніжні, а так – будь-яке обличчя згодиться.

Євтих нічого не відповів, бо не зрозумів, що хотіла сказати Варвара. Та й відволікався на дивовижні вітрини.

– До речі, ми вже прийшли. Заходь.

– Що робитимемо?

– Зміна одягу. У буквальному значенні. І вперше

в житті ми купимо все, як на манекені. Будеш найстильнішим прибульцем.

Буквально за мить Євтих і Варвара з першою усмішкою продавця поринули в обійми шопінгу. Дізнавшись, що вони хочуть приміряти образ із манекена, і не просто приміряти, а купити, їх оточили всілякою увагою, допомогли вибрати розмір. Варвара не змогла стримати сміх, коли після довгої паузи Євтих, ніяковіючи, вийшов із приміряльні босоніж і з усіма розстебнутими гудзиками.

– Я не знаю, як це вдягнути.

Продавці здивовано презирнулися, але за кілька хвилин, трохи прововтузившись із взуттям, Євтих уже стояв біля дзеркала.

– Ну, ось! Зовсім інша річ, – захоплено промовила Варвара, повертаючи його то вправо, то вліво.

Юнак досі почувався не у своїй тарілці:

– Мені точно треба все це вдягнути? Це все так дивно. І це взуття... Воно просто охоплює мою ногу, як взуття воїнів.

– Нічого страшного, звикнеш... Ти маєш чудовий вигляд! Усе, беремо! Де каса?

Євтих намагався засунути в пакет той одяг, який йому дістався в парку, але Варвара була непохитна:

– Куди? Це лахміття ми залишимо і твій хітон теж.

– Як? Цей хітон...

– Євтиху, ми не ходитимемо з пакетом мотлоху. Ти ж хочеш, щоб люди серйозно поставилися до твоїх прохань?

Юнак із жалем подивився на купу старого одягу й пакет із хітоном, які назавжди залишалися в цьому місці. Але сандалі він залишити не міг. Це був подарунок дядька, і вони були значно зручнішими, ніж нинішні блискучі туфлі-човники на його ногах. Після хвилини сперечань Варвара, зітхнувши, попросила новий пакет і, поклавши в нього сандалі, засунула все це у свій рюкзак.

– Дякую, що погодилася взяти їх. Хочеш я понесу твою сумку?

– Це не сумка, а рюкзак. Не треба, твої сандалі не тяжкі.

– А Біблії, які нам подарували? Я можу допомогти.

– Це трохи зіпсує твій новий образ, утім, гаразд...

Варвара простягнула йому рюкзак. Через хвилин сорок вони вийшли з бутика й попрямували до виходу.

– Так, треба випити щось відсвіжувальне. Обожнюю фреші, – дівчина зупинилася біля невеликої торгової точки просто біля виходу. – Дайте два великі, апельсинові. І трубочки...

Євтих не втомлювався дивуватися всьому новому, що побачив у торговому центрі. Він розглядав

свій новий, багатий, хоч такий незручний одяг; на величезні інформаційні екрани, здавалося, юнак міг зачаровано дивитися годинами. А у френші Євтиха здивувала лише трубочка. Він не міг зрозуміти, що до чого, знову насмішивши цим Варвару, але зрештою невеликий урок фізики пішов на користь.

– Під час збирання врожаю портокалі ми часто п'ємо цей напій у порту.

– Портокалі? А, апельсинів! Ну, хоч у чомусь ви шикуете порівняно з нами. Так! Годі розмов. Викликаю таксі! Ідемо далі шукати християн. Отже, куди ми вирушимо?

Варвара знову переглядала щось у телефоні.

– Ось... Церква з якоюсь дивною довгою назвою. Неподалік від нас, хвилин 15 їхати. Заїдьмо туди, а потім вирушимо до іншого району, відвідаємо ту величезну нову церкву, до якої я завжди хотіла зазирнути, але постійно проїжджала повз. Згоден?

Євтих знизав плечима. Незважаючи на всі ці обновки, відсвіжувальний сік, він усе-таки дуже мріяв потрапити додому, а не застрягти в цьому дивовижному, але моторошному місті. Здійснивши деякі дії у своєму смартфоні, Варвара за хвилину сказала:

– Усе! Є машина. Виходимо!

За мить вони опинилися на вулиці, і Євтих із полегшенням вдихнув на повні груди. Усе-таки в цьому торговому центрі повітря було якесь дивне. Може,

спеціально, щоб люди більше купували? Занадто багато різних запахів... як у наметах деяких купців у його місті. Ти туди потрапляєш, тебе закрутять, завертять, очі розбіжаться від різноманіття, і ти точно залишиш там свою монетку. Напевно, нічого не змінюється.

А ще за кілька хвилин настав час чергового випробування. Блискуча коробка з вікнами швидко примчала до місця посадки. Коли відчинилися двері, Євтих спробував заповзти на заднє сидіння, наче це була печера. Під сміх Варвари та насторожені погляди водія він зрештою сів на сидіння, відчуваючи, як піт покриває його чоло. Варвара вмостилася поряд. Ще за мить вона знову зморщилася від болю, коли переляканий юнак схопив її руку, другою вхопившись за її рюкзак.

— Та не бійся ти так!

— Ця колісниця так швидко мчить!

— Добре, що я електричку не замовила. Бо ти взагалі помер би від страху...

Євтих здивовано спостерігав за тим, як водій вправно обертав якесь коло і смикав якийсь штир, а ця велика металева коробка покійно прямувала туди, куди її спрямовували. Утім, він не зміг позбутися напруги до кінця їхньої короткої поїздки — надто незвичайним був цей засіб пересування. Тільки раз у житті юнаку довелося розвантажувати в порту гоночні колісниці

для майбутнього заїзду в амфітеатрі, і на ці блискучі й гарні колісничі збіглося подивитися все місто. Ну і, звичайно, усі пам'ятають ту виставу в амфітеатрі... крики поранених візників та іржання коней, азарт, курява й захоплення переможцями.

Тільки наприкінці поїздки Євтих відчув, як серце трохи заспокоїлося. Їхали вони мовчки. Варвара задумливо дивилася у вікно. Їй якось стало ніяково від того, що вона так сміливо розпоряджалася чужими грошима: купила одяг, замовила дороге таксі: «А раптом вони знадобляться для чогось потрібнішого? А раптом... Рано чи пізно доведеться шукати нічліг, думати, що робити далі. Завтра треба бути на парах. Прогулянки містом та екскурсії по церквах вічно тривати не можуть. Так дивно все це...» А ще Варвара подумала про те, що в неї в житті, по суті, не було нічого цінного, чим вона могла б поділитися. У Євтиха хоча б є його «Шлях», який він шукає, а вона... З батьками стосунки аж ніяк не найкращі, грошей – хіба що на тиждень уперед, навчання, яке не подобається, коханої людини теж немає... Навіть порівняно із цим прибульцем із минулого її життя здавалося таким порожнім у цьому великому місті.

Але неймовірна студентська сила забувати довгострокові проблеми й зосереджуватися на сьогоднішньому дні з усіма його принадами знову взяла гору. Уже за мить молоді люди стояли перед брамою

ще однієї церковної будівлі в бентежному очікуванні нових знань та відкриттів. Вони оглянули гарний білосніжний фасад, скромний хрест на єдиній вежі, але, підійшовши до основного входу, з'ясували, що двері зачинені.

– Це ж треба, зачинено. Навіть усередину не потрапимо. Оце так... Я була впевнена, що в церкві завжди хтось є. А раптом людина проходить поряд, їй захотілося помолитися, а тут... зачинено? Як так? – Варвара розчаровано насупилася. – Навіщо тільки таксі відпустила...

– Наш візник не повернеться по нас?

– Візник? Вершник? – дівчина усміхнулася. – Не хвилюйся, цей не повернеться – приїде інший. Поки ти з грошима, хтось тебе обов'язково підбере.

– А що тут написано? – Євтих указав на дошку оголошень біля церкви.

– Прочитаймо. Може, з'ясуємо, коли тут відчинено.

Вони підійшли до стенду з оголошеннями, яких було небагато.

Т– ак, серед тижня якийсь біблійний урок, у п'ятницю служба. Ще якийсь клуб здоров'я та група підтримки сімей, ще клуб... Ти подивися, скільки всіляких клубів у них! А ще ось, дивно, – промовила Варвара, – написано: основне богослужіння в суботу. Це точно християни?

– ЦЕ Ж ТРЕБА, ЗАЧИНЕНО.
НАВІТЬ УСЕРЕДИНУ
НЕ ПОТРАПИМО. ОЦЕ
ТАК... Я БУЛА ВПЕВНЕНА,
ЩО В ЦЕРКВІ ЗАВЖДИ
ХТОСЬ Є. А РАПТОМ
ЛЮДИНА ПРОХОДИТЬ
ПОРЯД, ЇЙ ЗАХОТІЛОСЯ
ПОМОЛИТИСЯ, А ТУТ...
ЗАЧИНЕНО? ЯК ТАК?

IIIIII

– А що в цьому дивного? – запитав Євтих. – Хіба буває інакше?

– Звичайно! Усі решта збираються в неділю, а ці якісь... євреї. Це точно християни?

– Стривай, щось я заплутався, – сказав Євтих. – Що означає збираються в неділю? У високоповажний День сонця? Це ж язичницьке свято! Адже Бог велів святити суботу!

– Ой, я не розуміюся в усіх цих тонкощах. Знаю, що християни проводять основну службу в неділю. Ісус же воскрес цього дня? От і святкують.

– Так, Ісус воскрес першого дня тижня, оскільки в суботу спочивав у гробниці за заповіддю – так пресвітери розповідали в домі батька Меланії...

На мить у голові Євтиха сплив образ тієї, котра вабила його серце. Як чудово було б знову побачити ці кучері...

– Яка різниця, який день святкувати? – Варвара повернула його до дошки оголошень перед приміщенням церкви. – Головне, щоб люди були добрі.

– Ні, це ж язичницьке свято. Ми не можемо об'єднуватися із цими безбожниками! У язичницьких храмах у неділю відбувається дещо жахливе...

– Годі тобі, зараз немає ніяких язичників, не хвилюйся ти так.

Раптом зачинені двері відчинилися, і на порозі з'явилася жінка років п'ятдесяти. Вона вийшла,

дістала ключі, трохи притиснувши масивні двері коліном, замкнула їх і зібралася вже йти, не помічаючи молодих людей біля дошки оголошень.

– Добрий день! – голосно сказала Варвара.

Жінка перелякано повернула голову.

– Ой, як ви мене налякали! Я вас не бачила.

Варвара та Євтих підійшли ближче.

– Пробачте, що ми вас налякали.

– Та нічого. Я прибираю в церкві, ось закінчила й уже збираюся додому. Ви чекаєте на зустріч із пастором?

– Ні, ми не домовлялися ні з ким. Просто думали, що тут завжди відчинено.

– На жаль, не завжди. Вечорами часом хтось буває. Та ще цей вірус... раніше практично щовечора хтось тут був. А так, випадково, до нас рідко заходять, адже ми не в центрі, та й... ну... як сказати... не найпопулярніша церква в місті. До того ж люди стали надто зайняті... Мене, до речі, звати Валентина.

– Мене – Варвара, а це – Євтих. Отже, пастор вечорами приходить?

– Ну, якщо хтось захоче відвідати біблійний урок. Це як індивідуальне заняття з вивчення Біблії.

– А що ще цікавого в церкві є?

– Багато всього! Приходьте в суботу.

– Так, ми ось саме обговорювали, яка різниця, у який день проводиться служба.

– О, це величезна різниця! – очі жінки загорілися. – Адже в Біблії є повеління святити суботу.

– Це я вже зрозуміла.

– Може, тому не так багато людей приходить до нас... Дотримуватися принципів Біблії сьогодні не дуже модно.

– Ще б пак, – кивнула Варвара, – я ось навчаюся по суботах. Як же я потраплю до вас?

– Ну, тут завжди питання пріоритетів... Але ми не лише про суботу говоримо. У багатьох склалася думка, що ми жодних інших тем не обговорюємо. Однак ще ми віримо в те, що Ісус незабаром прийде.

– Маранафа! – вигукнув Євтих. – Це правда!

Жінка здивовано подивилася на юнака, який мовчав увесь цей час.

– Ви теж так вважаєте?

– Звичайно, ми тільки про це й говорили, і апостоли...

Євтих зніяковіло замовк. Переказувати свою історію він не збирався – йому навряд чи повірять.

– Добре, що ви так вірите. Справді, і Ісус, і апостоли говорили про це. Але сучасні люди про це мало думають, навіть після глобальних потрясінь на кшталт пожеж чи пандемій.

– А у вас є пророк?

Очі жінки знову загорілися.

– Так, у нас є. Хоч багато хто вважає це дивним.

Її книги не замінюють Біблію, але ми їх цінуємо. Церква отримала багато благословень завдяки її служінню. І, незважаючи на те, що вона померла понад 100 років тому, її праці досі актуальні.

– Так... – Євтих лиш тепер зрозумів, що вони говорять про людину, якої вже немає. – Я мав на увазі інше. У мене складна життєва ситуація, і я хотів, щоб пророк підказав, що мені робити.

– То поговоріть із пастором, він підкаже.

– Він також пророк?

Жінка усміхнулася.

– Ну, не тільки ж пророки можуть допомогти. Бог дає мудрість й іншим людям.

– Та ні, у нього надто складно все, – махнула рукою Варвара, – там по-людськи не допомогти.

– Не все так безнадійно. Насправді в Біблії є все необхідне, щоб вирішити наші проблеми. Також багато що відкрито через пророка.

– Ну, а ось ви, – Варвара вирішила трохи посперечатися, – коли вам потрібно купити щось дороге або прийняти важливе рішення, наприклад, поміняти роботу, як ви вчините? Адже в Біблії нічого про вашу роботу не сказано або про покупку ноутбука. Думаю, що й пророк сто років тому нічого не тямив у нинішній ситуації. Брати іпотеку на житло чи ні? Як вибрати професію, щоб дохід приносила?

Жінка не чекала такого натиску.

– Ну, я не пастор, я лише прибираю в церкві й також співаю в хорі. Може, я недостатньо добре розуміюся в цих питаннях, але думаю, що Господь і сьогодні відповідає на молитви. Крім того, у Біблії можна знайти універсальні принципи, які допомагають приймати мудрі рішення. До того ж є громада, де ми можемо порадитися зі своїми братами та сестрами. Багато хто з них пройшов сувору життєву школу й може розповісти, як Бог відповідав на його молитви. Можна попросити молитовну групу записати ваше прохання й молитися за нього. Ви побачите – Господь може зробити неможливе.

Варвара похитала головою. Це все було так... розпливчато. Хотілося конкретики. Що робити з Євтихом? Як його відправити додому? Бо ці довгі процедури: молися, читай Біблію, чекай відповіді...

– А у вас є домашні церкви? – запитав Євтих, який у цій дискусії залишався десь осторонь.

– Звичайно, є. У різних районах міста. І не тільки тут – у всьому світі. Наші громади можна знайти практично в будь-якому місті, і всі вони дотримуються вчення Біблії, очікуючи скорого Приходу Христа.

– Нічого собі. Прямо як «Шлях».

– Який «Шлях»?

– Та це він... згадав щось, – вклинилася Варвара. – Гаразд, дякуємо вам за приділений час. Ми, може, ще якось зайдемо.

– Заходьте, у нас, до речі, свої сторінки є в соціальних мережах. І молодіжні зустрічі відбуваються в суботу ввечері. Приходьте обов'язково!

– Дякуємо.

– За хвилину вони знову залишилися самі. Силует Валентини зник за поворотом.

– Хм... І що робитимемо далі?

– Варваро, ці християни схожі на «Шлях»! У них навіть домашні церкви є! І вони чекають повернення Ісуса!

– То й що? Чим вони нам допоможуть?

– Може, справді помолитися Богові і Він здійснить чудо?

– Ти, по-моєму, уже молився. Краще поїдьмо поїмо, а потім вирушимо до тієї величезної церкви в дорогому районі. Може, там ще щось проясниться.

Євтих мовчки кивнув головою. Варвара замовила таксі, яке прибуло рівно за три хвилини. І ще за мить юнак знову відчував, як голосно стукає його серце.

Вийшли вони біля монументальної будівлі в центрі з дорогою рекламою на фасаді.

– Нам на найвищий поверх. Заходь, не бійся! – Варвара завела Євтиха всередину.

Цього разу його чекало нове випробування – ліфт з видом на вулицю. Але, на подив Варвари, тепер Євтих був здивований, але не наляканий. Усе-таки невеликі підробітки з ремонту вітрил у порту давалися

взнаки – юнак не боявся висоти. Двері відчинилися, і молоді люди вийшли на терасу, звідки відкривався чудовий краєвид на місто. Там само був розташований один з найдорожчих ресторанів.

З усмішкою їх зустріла офіціантка й указала на вільні столики.

– Як давно я тут не була, – сказала Варвара, але її обличчя покрила тінь не найприємніших спогадів.

– Студенти практично не бувають у таких закладах, хіба що найбагатші, та й місце не дуже тусовочне. Але якщо й бувають, то для цього має бути якась вагома причина, якийсь захід, коли за грантові гроші можна дозволити собі трішки більше... Або хтось, хто може запросити молоду студентку до такого ресторану, намагаючись справити на неї враження, дії якого вистачило б рівно до наступного ранку. Іноді трохи довше... Але навіщо вона привела сюди Євтиха? Можна було б вибрати й інший ресторан. Варвара сама не знала. Хоча ні, одну причину вона все ж таки знайшла. Це був один з тих дорогих ресторанів із великими порціями. Реально великими. Може, вони на чомусь іншому економили, може, мильниці в туалетах були без позолоти, але добре поїсти шанс усе-таки був.

– Ну, що ми поїмо?

Євтих знизав плечима.

– Ось меню, дивися! Що ти хотів би поїсти? Тут

дуже смачно готують. Відсвяткуймо зрештою твій приліт, чи що...

Варвара засміялася.

Євтих почувався не у своїй тарілці. Звичайно, коли були свята в домі багатих людей, які приєдналися до руху «Шлях», їх дуже щедро пригощали, але всі їли лише те, що подавали на столи. Самостійно він вибирав лише рибу, овочі, зелень на ринку, іноді купував свіже м'ясо, коли вдавалося заробити трохи більше. Євтих узяв меню й здивовано розглядав його:

— Тут зображені картини всього, що можна скуштувати? Хтось малював це для нас? Вони — як справжні.

— А, це фото. Зараз картини малюють лише дуже посидючі люди. А так береш смартфон, клацнув фотку, роздрукував — і готово.

— Роздрукував?

— Така штуковина, яка сама малює картини. Ти їй лишень скажи, що саме.

— Дивовижно!

— Гаразд, я думаю, що більшість страв тобі не відомі. Я тобі допоможу. Добре?

— Звичайно, я із задоволенням з'їм те, що ти вибереш.

— Так, візьмемо ці закуски, ось цей салат, ось це... і це, — Варвара водила пальцем по меню. — І, звісно, фірмовий десерт. Він дуже смачний.

– Ви готові зробити замовлення? – із незмінною усмішкою, наче з-під землі, з’явилася офіціантка.

– Так, ось що ми візьмемо. Брускети з курячим паштетом – одну порцію, карпаччо з оленини, панцанеллу із сардинами, свинячі реберця – дві порції та креветки. Десерт ми замовимо трохи пізніше. І пити...

– Варваро, – Євтих невпевнено спробував втрутитися в цей список.

– Що? Ти хочеш ще щось замовити?

– Ні, я просто хотів сказати, що не їм свинину.

Варвара здивовано подивилася на нього.

– Добре, що хоч не вегетаріанець. Бо навіщо тоді я тобі всю цю смакоту замовляю? Дівчино, ми хотіли б замінити свинячі реберця чимось іншим. Ти яловичину їси? – вона знову повернулася до Євтиха.

– Так.

– Тоді порадьте щось, але без свинини.

– Можу запропонувати медальйони з яловичини.

– Годиться. Нам дві порції.

– Гаразд. Що ви хотіли замовити з напоїв?

– Принесіть цей фірмовий лимонад. Графин.

– Звісно. Дякую за ваше замовлення. Меню я можу залишити?

– Так, ми трохи пізніше виберемо десерти. Одного вистачить.

– Ок.

Офіціантка пішла.

– Ну, що це в тебе за діста? Розповідай. У ваших містах не їдять свинину?

– Їдять, звісно, але в русі «Шлях» це заборонено.

– А, це через євреїв! – здогадалася Варвара. – Ну, нехай би самі не їли, а вам чому забороняють?

– Апостоли навчали нас, що Писання – для всіх людей, а не лише для євреїв.

– Там у твоїй Біблії і жертви приносити треба було, і ще багато чого. Це мені все виконувати?

Євтих розгубився від такого натиску.

– Нам апостоли...

– Апостоли, апостоли... Своєю головою потрібно думати, а не апостольською.

– Тож у Біблії, яку нам подарували, є листи апостолів. Адже вони в Самого Ісуса навчалися, чого б я їм не вірив?

– Ох, та облиш уже...

– Просто в Писаннях є якісь... універсалії (Євтих згадав слово, яке кілька разів чув у житті, але не був упевнений, що він точно розуміє його значення). Тобто те, що підходить усім людям. А є – тільки для вибраного народу або те, що виконалося в Ісусі, – так говорив апостол Павло.

– Заплутано все, але висновок зрозумілий: свинячих реберець ти не скуштуєш. Гаразд, тобі ж гірше. Я зараз відійду ненадовго, а потім і ти піди помий

руки перед їдою, у нас зараз такий тренд.

– Тренд?

– Мода. Так усі роблять, навіть студенти.

Варвара зникла. За мить на столі з'явився графін із лимонадом та закуски. Усе під незмінну усмішку офіціантки. Дівчина вправно налила лимонад і промовила:

– Щось ще бажаєте?

Євтих заперечно помахав головою, відчуючи, як рот наповнюється слиною. Тільки тепер він відчув, що був би не проти відпочити, – цей нескінченний день давався взнаки.

Повернулася Варвара й указала Євтиху напрямок вбиральні. На щастя, якийсь старший чоловік у дорогому діловому костюмі одночасно з ним опинився в цьому приміщенні. Він покосився на цього юнака, який так добре був одягнений, але зі сплутаним довгим волоссям. Та ще той постійно позирав у його бік, коли він відкривав кран, брав мило, а коли ввімкнулася сушарка, ледь не впав від страху. «Ну й часи... – подумав чоловік. – Ці новомодні наркомани-айтішники ходять по таких дорогих ресторанах, обкурені чи що? Та й загалом ця молодь якась загальмована, за комп'ютером оживають, а в реальному житті ходять, немов у тумані».

Коли Євтих повернувся, на столі вже з'явилися салати. Варвара, усміхаючись, попивала лимонад.

– Ой, я забула тобі розповісти, що до чого. Але сподіваюся, що ти впорався. Бери лимонад, він просто суперовий!

Євтих кивнув головою. Лимонад справді був чудовий.

– Ну, що? Почнемо? Основні страви будуть трохи згодом.

– Треба помолитися.

Варвара здивовано глянула на Євтиха.

– Що?

– Подякувати Господу за їжу.

Дівчина зітхнула.

– У ресторані? Сподіваюся, ти не ставатимеш на коліна або не підніматимеш руки догори?

– Але ж це Бог посилає нам їжу. У «Шляху» навчають перед кожною трапезою піднести молитву хвали.

– «Шлях», «Шлях»... Ну, гаразд, молися вже, тільки не вставай.

Євтих помолився, і незабаром вони вже насолоджувалися закусками та салатом. Турботлива офіціантка допомогла розкласти все на тарілки. Юнак досить швидко освоївся з виделкою, і за кілька хвилин на його тарілці вже нічого не було.

– Ну що? Смачно?

– Так, дякую.

– Ну, це твої гроші взагалі-то. Тож тобі дякую.

– У РЕСТОРАНІ?
СПОДІВАЮСЯ, ТИ НЕ
СТАВАТИМЕШ НА КОЛІНА
АБО НЕ ПІДНІМАТИМЕШ
РУКИ ДОГОРИ?

– АЛЕ Ж ЦЕ БОГ
ПОСИЛАЄ НАМ ЇЖУ.
У «ШЛЯХУ» НАВЧАЮТЬ
ПЕРЕД КОЖНОЮ
ТРАПЕЗОЮ ПІДНЕСТИ
МОЛИТВУ ХВАЛИ.
– «ШЛЯХ», «ШЛЯХ»... НУ,
ГАРАЗД, МОЛИСЯ ВЖЕ,
ТІЛЬКИ НЕ ВСТАВАЙ.

IIIIII

– Це стільки всього ми купили за одну монетку?

– Ми не витратили й 10 % від того, що в нас ще є.

Тож усе цікаве тільки починається.

Незабаром Варвара здивовано спостерігала за тим, як зникають із тарілки медальйони з яловичини.

– Хочеш креветок?

– Ні, цього ми теж не їмо.

– Я в шоці! Тоді ми замовимо тобі ще тарілку цих медальйонів. Тобі подобається?

– Так, я не відмовився б. Здається, я можу з'їсти цілий віз продуктів.

Офіціантка вже стояла поруч, щойно Варвара підвела голову, щоб покликати її.

– Ще тарілочку цієї смакоти. Гарзд?

– Звичайно. Тільки треба трохи зачекати.

– Не проблема.

Євтих не пам'ятав, щоб він коли-небудь у житті їв такі смачні страви. Вони наче вибухали смаком на язичку. Юнак відчув, як нові сили з'являються в ногах. Він був готовий знову шукати свій шлях додому. Глянувши у вікно, Євтих раптом згадав про своїх близьких і думками поринув у своє рідне місто...

***

– Євтиху!

– Слухаю, Калампеде!

– Ну, що? Ми сьогодні непогано заробили на розвантаженні цього римського судна.

Два товариші поверталися з порту темними вуличками. Ломило плечі, коліна, але в мішечку лежало аж цілих чотири монетки. Такі дні були рідкістю, але сьогодні їм просто пощастило. Євтих мріяв дістатися додому й плюхнутися на свою постіль.

– Так, непогано. Якби щодня припливали такі кораблі...

– Ти бачив, скільки там було всілякого добра?

– Просто десятки мішків та ящиків. А скільки смачної їжі...

– Євпімід хотів присвоїти невеликий мішечок із прянощами, але добряче отримав батогом за це.

– Це він ще легко відбувся. Ти бачив, яка там була охорона? Такого нагляду за товаром я давно не бачив.

– Великі гроші, брате. За своїм добром треба стежити. Гарзд, мені сюди. До завтра!

– До завтра.

Калампед повернув ліворуч, Євтих пішов далі повз будиночки кварталу бідняків. З невеликих вікон і дверних прорізів, запнутих старою мішковиною, просочувалися смачні запахи домашньої юшки. Євтих був голодний, як вовк, і дуже чекав, що вдома зможе з'їсти хоча б шматок коржика. Учора був поганий день для вантажників порту, він заробив так мало грошей, що не вистачило навіть на рибу.

Але тепер... Цих грошей мало вистачити на цілий тиждень! Можливо, вони зможуть купити трохи посуду, якого в будинку практично не залишилося...

– Агов, хлопче! Йди-но сюди!

Два п'яні солдати з'явилися, наче з-під землі. Один з них схопив Євтиха за комір, інший дістав меч.

– І чого це ти тут вештаєшся? Може, хочеш щось украсти?

– Моя робота в порту тільки-но закінчилася. Я живу тут, неподалік.

Другий солдат без жодного попередження вдарив Євтиха по шиї.

– Отже, у порту? Ти – брудний злодюжка, ось ти хто. Що ти вкрав там сьогодні?

– Я не злодій. Я розвантажував судно.

– Вантажник – отже, злодій!

– Я...

Ще один удар по шиї змусив Євтиха замовкнути.

– Гаразд! Якщо ти не злодій, пригости солдатів випивкою.

– У мене немає...

– Та в тебе точно має бути для нас монетка. Невже ти не підтримаєш солдатів? Ну ж бо, не будь жадібним.

Євтих і не намагався вирватися. Міцна рука солдата міцно стиснула його шию. Другий обшукав його. Незабаром у його руці опинився мішечок із монетками.

– Ах ти, сволото! Ти подивися, скільки в тебе монет, а ти не хотів поділитися із солдатами?

– Ще один удар. В очах потемніло.

Отямився Євтих за хвилину. Солдатів і сліду не стало. Порожній мішечок валявся на землі. Юнак стомлено нахилився й підняв його. Сльози градом покотилися по брудних щоках. Боліла шия, боліли ребра, куди припав останній удар. Боліло все тіло від важкої роботи, яка виявилася марною. «Що ж я скажу своїм рідним? Знову немає грошей, немає їжі. Мама, брат і сестра знову голодуватимуть завтра».

Плачучи, Євтих сів на брудну дорогу й сперся на стіну чиеїсь хати. Але, згадавши, що мама хвилюватиметься за нього, він знайшов у собі сили й пішов додому.

На порозі на нього вже чекала мама; брат і сестра спали. Бачачи питання в її очах, юнак, не кажучи ні слова, похитав головою й, зітхнувши, пішов до свого ліжка. Голодне бурчання заважало заснути, але втома взяла гору, і він провалився в сон...

***

– Чого це ти? – Варвара здивовано дивилася на нього.

По щоках Євтиха котилися сльози. Він, здригнувшись, озирнувся навсібіч і швидко витер очі.

– Та так, згадав про своїх рідних – маму, брата й сестру. Вони ж будуть голодні, якщо я не зароблю грошей у порту, а я тут так об’їдаюся...

– Так, але не варто так переживати. Невже їх ніхто не погодує? Може, твій «Шлях» допоможе?

– «Шлях» годує голодних, але хтось має прийти й узяти їжу, коли її роздають.

– Ти все одно не можеш нічого зробити зараз. Ми ж не голодуватимемо тільки через те, що хтось голодує?

– Потрібно повернутися додому. Вони потребують моєї допомоги.

– Щось придумаємо, не хвилюйся. Зараз відпочинемо, перекусимо та з новими силами поїдемо шукати твій «Шлях».

Варвара й сама не вірила, що чимось можна допомогти цьому хлопцеві з минулого, але псувати день проблемами, які неможливо вирішити, вона не збиралася.

– Так, залишилося скуштувати десерти, і ми можемо вирушати в дорогу. Що б ти хотів?

– Що таке десерти?

– Ну, щось солодке.

– Мед?

– Ну, може, мед, а, може, цукор.

– Я дуже люблю коржики з медом.

– Словом, зрозуміло. Я замовлю тобі сама.

– Гаразд.

Варвара замовила два різні десерти. Коли їх принесли, вона, як справжня господиня, розділила кожен порівну:

– Так, скуштуєш і той, і інший. Вони просто неймовірні. Чайку б ще...

– Бажаєте замовити чай? – офіціантка з усмішкою дивилася на Варвару.

– Так, принесіть чайничок і дві чашки.

– Звичайно.

– І можете розрахувати нас.

– Гаразд.

Десерти зникли з тарілки Євтиха ще до того, як на столі з'явився чайник із чаєм.

– Так... це... дуже смачно. Таке солодке! Як це називається? Я скуштував би це ще раз.

– Зараз?

– Ні, якимось іншим разом.

– А я бачу, ти ласун. Крем-брюле. Запам'ятай.

– Крем-брюле, крем-брюле. А другий?

– Це брауні.

– Брауні. Начебто запам'ятав.

– Не хвилюйся, я тебе не кину в біді. Нагадаю тобі твої улюблені страви. Ти ще не куштував чизкейк та еклери... ти ніби життя починаєш заново. Напевно, це класне відчуття. Бо буває така нудьга... Уже скрізь бував, усе бачив у цьому набридлому місті.

– От якби ти приїхала до мого міста, то я пригостив би тебе коржиками з інжиром. Це дуже смачно!

– Та ні, дякую. Думаю, що мене у твоєму місті з моїм талантом потрапляти в усілякі історії чекала б незavidна доля.

– Я допоміг би тобі. Ти могла б...

– І?

– Ну... займатися торгівлею.

– Тобто торгувати на ринку капустою? Мене батьки у виш відправляли теж із більш райдужними перспективами, але походу все закінчиться роботою секретарки або... на ринку. Теж варіант.

– А це погано?

– Секретаркою – так. На ринку – так собі. От якби...

– А ким би ти хотіла стати?

– Не знаю. Я подорожувати люблю. Цікаво їхати кудись у веселій компанії.

– Подорожувати небезпечно.

– Залежно де. Там, де безпечно, люблю. Море, вітерець в обличчя...

– Ну, то це не робота.

– Чому? Є й робота така. Блогер-мандрівник. І робота, і відпочинок. Оце мрія. Кладай на камеру, фотки запостив, грошки течуть...

Євтих не зовсім зрозумів, за що й кому платять

грошики, але свою роботу в порту він поміняв би на щось легше. Однак для цього потрібно бути з багатої сім'ї, навчитися добре читати й писати, можна тоді влаштуватися помічником купця або навіть самому відкрити свою крамницю на ринку, мати кілька рабів у підпорядкуванні, гарний будинок, можна було б попросити руки Меланії...

— Агов, ти десь літаєш думками. Ну що, ходимо? Ще багато чого потрібно встигнути сьогодні. Здається, цей день ніколи не закінчиться.

Доки Євтих поринув у мрії, Варвара сплатила рахунок, залишивши щедрі чайові.

Вони вийшли надвір, сонце перемістилося на захід.

— Ну як, тобі сподобався ресторан?

— Так, мені здається, що я наївся на цілий тиждень наперед.

— Твоя правда, мені теж так здається, але ти сам знаєш, що це неправда.

Обоє розсміялися:

— От не може людина так наїстися, аби більше не хотілося. Хоча б на тиждень наперед зробив запас — і чудово. Працюй, навчайся, про їжу не думай. Студентам стало б у пригоді. Є їжа — зроби запас, бо потім не буде. От якось ми неправильно влаштовані, без запасів на майбутнє.

— Апостоли навчали, що Бог дає хліб для кожного

дня. Щоб ми не забували, що ми залежні від Нього й Він наше життя підтримує. Бо запасеться людина добром на тиждень і забуде про Бога. Доки знову не виникне потреба.

– Можливо, ти й маєш рацію. Хоча мені запас якийсь не завадить, особливо грошовий.

– У нас же ще залишилися гроші? Ти можеш узяти їх, якщо тобі потрібно.

– Та ні, – зніяковіло сказала Варвара, – може, тобі знадобляться ще. Мені самій треба думати про запаси. Гаразд, ходімо прогуляємося до рогу вулиці, а там замовимо таксі й поїдемо до тієї величезної церкви.

Вони йшли вулицею. Євтих уже не так сахався людей, які йшли їм назустріч. Його погляд упав на доглянуту пару, що стояла біля якогось щита, на якому були прикріплені яскраві малюнки. Вони тихенько перемовлялися між собою, час від часу поглядаючи на перехожих. На одному з малюнків була зображена людина, що молиться, а також Біблії.

– Хто це? – запитав Євтих свою супутницю.

– Де?

– Ось там.

– Та не показуй пальцем. Це свідки.

– Свідки? Це ж чудово! Апостоли називали всіх нас свідками. Вони розповідають про Бога?

– Ну, так би мовити. Вони трохи дивні.

– У чому?

– Стоять цілими днями. Раніше по хатах ходили, людей лякали.

– Вони небезпечні?

– Не думаю, просто треба бути обережним, щоб вони не втягнули тебе в секту. Але якщо хочеш, поговорімо з ними.

– Втягнути в секту? Це як?

– Ну, ці маленькі домашні групи, які знають усі таємниці й потихеньку нав'язують тобі свої ідеї. Потім ти відмовишся від рідних, віддаси їм усі гроші... Словом, таке собі...

– І про рух «Шлях» подібне говорили. Але ми ні від кого не ховалися, усі охочі могли до нас прийти. Поговорімо з ними. А раптом вони мені допоможуть?

– Гаразд. Тільки цур я мовчу. Сам розмовляй.

Євтих і Варвара підійшли до стенду з барвистими журналами в одному стилі.

– Добрий день. Вас зацікавила якась тема? Ви можете взяти будь-який журнал, це безкоштовно. У нас є різними мовами.

– Та я...

Юнак і не помітив, як у нього в руці опинився останній випуск видання. Він з подивом перегортав такі приємні на дотик сторінки.

– У цьому розповідається про Царство Єгови. До речі, є ще журнал для таких молодих, як ви. Там про стосунки та багато іншого.

– Ні, цей теж цікавий.

Євтих і далі гортав журнал. Варвара напружено стояла поруч, переступаючи з ноги на ногу. Важко їй давалися знайомства з новими людьми.

– А ви знаєте, яке ім'я Бога? – заговорила жінка.

– Звісно, Ісус Месія.

Жінка розчаровано насупилася. Чоловік підхопив розмову.

– У Біблії сказано, що ім'я Бога – Єгова. І лише Він може приймати поклоніння від нас. Ми не можемо поклонятися жодній створеній істоті.

– Звичайно, – з ентузіазмом підхопив Євтих, – апостоли навчали, що всі ці боги в храмах – просто статуї ... – юнак осікся, подумавши, чи не бовкнув він зайвого.

Чоловік і жінка презирнулися.

– Просто Ісус – це людина, яка залишила нам чудовий приклад. Він ніколи не вимагав поклоніння.

Євтих нарешті почав розуміти, у чому суть усієї цієї розмови.

– Ви не вірите в Господа Ісуса?

– Ні, чому ж? Віримо. Просто тільки Єгова може приймати поклоніння. А створена істота – ні. Бог не міг померти.

Євтих і Варвара не помітили, як ще один старший чоловік підійшов і уважно слухав їхню розмову. Але раптом він вирішив долучитися до бесіди:

– Перепрошую, я ось почув, що ви не вірите в те, що Ісус – Господь і що Сам Бог помер за наші гріхи.

– Ми не проти Ісуса. Просто Біблія не дозволяє поклонятися створеним істотам.

– Тобто Бог послав створену істоту, щоб померти за нас?

– Ісус – старший син. Він Сам погодився на це.

– А можна я розповім вам одну історію?

Жінка знизала плечима. Чоловік, що підійшов, не став чекати дозволу.

– У вас є діти? – запитав він, звертаючись до свідків.

Чоловік та жінка кивнули.

– Уявімо, що в мамі є два сини. Один – старший, а інший – зовсім маленький. Старший – слухняний, добрий, спокійний. Інший – постійно галасує, не слухається, бунтує. І ось одного разу, коли вони йшли вулицею, молодший син вирвався з маминої руки й побіг на жваву проїжджу частину. Як ви вважаєте, як учинить мама? Сама вибіжить за ним, щоб урятувати його, чи скаже старшому синові: «Біжи, рятуй»?

– Слухайте, до чого ви це розповідаєте? Як це стосується Бога?

– А ось як: у цьому й полягає унікальна любов Божа, що Сам Бог ризикнув усім, до нас спустився, щоб нас спасти. Не відсидівся вгорі, не сказав комусь зі створених Ним істот: «Ідіть ви, спробуйте. Якщо

не вдасться – ще створю». Не розумієте ви, шановні, Божої любові! І на зібраннях ваших я був – холодно там. Пісні про Ісуса співаєте й ніколи сльозинки не пустите, бо ще любов Божа не розтопила ваші серця...

Жінка похитала головою.

– Ми, напевно, втратили суть того, про що говоримо. Я думаю, що вам ще потрібно прийти до нас на зібрання, аби зрозуміти: ми всі любимо Єгови. Але ваша історія –узагалі не про це.

Чоловік, що підійшов, махнув рукою:

– Я цю історію свідкам уже 15 років розповідаю, а віз і нині там. Не може Любов посилати іншого в це пекло, у якому ми живемо. Сама йде, Сама спасає, Сама ризикує. Ось коли зрозумієте це, усі суперечки про Ісуса зникнуть. Може, ми не до кінця розуміємо, як там у Божестві все влаштовано, але цього й не дано нам зрозуміти. Однак важливим є те, що Сам Бог прийшов нас спасти.

Євтих і Варвара увесь цей час уважно слухали цю розмову, дивлячись то на свідків, то на чоловіка. Побачивши, що розмова далі не клеїться, він розвернувся й пішов.

Чоловік і жінка повернулися до них:

– Так, різні бувають люди, різні історії розповідають.

Варвара мовчала, Євтих крутив у руках журнал.

– У ЦЬОМУ Й ПОЛЯГАЄ
УНІКАЛЬНА ЛЮБОВ
БОЖА, ЩО САМ БОГ
РИЗИКНУВ УСІМ, ДО НАС
СПУСТИВСЯ, ЩОБ НАС
СПАСТИ. НЕ ВІДСИДІВСЯ
ВГОРІ, НЕ СКАЗАВ
КОМУСЬ ЗІ СТВОРЕНИХ
НИМ ІСТОТ: «ІДІТЬ ВИ,
СПРОБУЙТЕ. ЯКЩО НЕ
ВДАСТЬСЯ – ЩЕ СТВОРЮ»

IIIIII

Він хотів ще запитати про пророків, але запанувало якесь ніякове мовчання, і вони вирішили попроситися зі свідками.

– Ми візьмемо цей журнал. Дякуємо!

– Завжди раді. Якщо ще щось зацікавить, ми часто стоїмо тут, підходьте, беріть.

Молоді люди відійшли за ріг.

– Що це було? – здивовано запитала Варвара. – Ти зрозумів щось?

– Я так розумію, що ці люди не вірять у те, що Ісус – Господь, істинний Бог. У моєму місті про це постійно сперечаються, коли чують про «Шлях». Одні стверджують, що Ісус був просто вождем невеликого загону зилотів, інші – відомим учителем, якого вбили через заздрощі, але я знаю, що Ісус – Господь, Месія, Цар царів.

– Може, в історії й була така людина, як Ісус. Мій викладач говорить, що навіть у якихось історичних книжках є згадки про Нього. Тобто, найімовірніше, Він був. Але невже ти віриш, що дівчина завагітніла сама собою? Це якісь казки. Раптом реально всі ці історії – просто вигадка?

– Якщо так, то в нас немає жодного шансу спастися.

– Від чого? Від кого? За нами ніхто не женеться. Євтих зітхнув.

– Апостоли казали, що ходить за нами дехто, як

лев, тільки й чекає, щоб когось поглинути. Гріхи наші Ісус на Себе взяв, якби не так – то не було б людям жодної надії.

– І що? Он скільки років минуло, а ми все живемо й живемо.

– Ні, скільки років минуло, а ми все вмираємо та вмираємо. Господь обіцяє нам Царство Своє, де не буде ані хвороби, ані смерті... Я... з батьком своїм сподіваюся побачитися, – Євтих подивився кудись у далечінь.

– Гаразд, у воскресіння мертвих я теж не дуже вірю...

– Розумієш, усі ці питання вже другорядні. Маврацію чоловік, усе з любові Бога починається. Коли ти розумієш, що за тебе Сам Бог постраждав, гріхи твої на Себе взяв, то й іншим Його обіцянкам віриш: і про вічне життя, і про країну, де тече молоко і мед.

– Молоко і мед? Молочні береги? – Варвара розсміялася. – Годі, казкарю. Ходімо далі, ще трохи прогуляємося, і треба шукати тобі якийсь притулок на ніч.

Вони пройшли ще трохи вулицею. Сонце поволі опускалося до горизонту. Євтих відчув, як знову тривога за рідних холодить його серце. Варвара, навпаки, була в доброму гуморі. Ще б пак: це найцікавіший день за останні років п'ять.

– Євтиху, а ось ти жив біля моря. Ти ж міг

вирушити в якусь подорож із моряками? Побачити далекі країни?

— Міг, звісно. Нас практично щодня кликали приєднатися до команди.

— Ну?

— Так, можна було швидко заробити, але половина хлопців ніколи не поверталася додому.

— Ого!

— Найвідчайдушніші погоджувалися на це. Знаєш, я неодноразово думав: якби не моя сім'я, я спробував би. А раптом би вдалося? Купив би собі будинок, відкрив крамницю... Але апостоли навчали, щоб ми були задоволені своєю щоденною працею та хлібом насущним. Не варто ризикувати життям заради цього.

— Ось так церква пригнічує амбіції молодих...

— Ні, що ти! Самі апостоли багато подорожували, з ними були молоді хлопці. Вони теж потрапляли в різні історії, сиділи у в'язницях, апостола Павла, наприклад, били неодноразово палками. Ці люди також ризикували життям, але задля високої мети — проповідувати Ісуса. Деякі з нашої громади продали все своє майно й теж стали мандрівними проповідниками.

— Яка романтика... У наш час, щоб піднятися, деякі також стають на слизьку стежку, але більшість просто ризикує грошима, інвестує.

– Інвестує?

– Так, вкладає гроші в різні проекти, сподіваючись, що все повернеться з гарним відсотком прибутку.

– Зрозуміло, нічого не змінюється. Наші купці пропонували вкласти гроші в їхню торгівлю, обіцяючи золоті гори. Сусід повірив одному такому купцю й віддав йому все, що мав. Коли почув про те, що галера купця потонула під час шторму, волав від горя на всю вулицю.

– Ну, не варто було все вкладати. Я б, звичайно, якби могла, то вклала гроші в криптовалюту.

– Це що таке?

– Новий тренд. Ну, як пояснити... Щоб швидко розбагатіти. Це гроші. Ну, як гроші... Це... А, це код... Пояснила, звісно! Гаразд, спробую знову. Це ключ. Він такий один.

– І що ним відкривати?

Варвара зітхнула. Потрібно було розповідати про інвестиції в нерухомість. Там усе просто.

– Дивися, у тебе є монета. Точніше, була.

– Так.

– Ми поміняли її на зелені папірці.

– Еге ж.

– У нашому суспільстві вони дуже цінуються, тобто люди вважають, що за них можна продавати й купувати. Самі собою вони сили, звичайно, не

мають, хіба що піч розтопити, але при здоровому глузді ніхто такого не робитиме.

— Зрозуміло.

— Так ось, із появою смартфонів, Інтернету, завдяки яким ми підтримуємо зв'язок з усім світом, з'явилася можливість вигадати нові гроші, і не обов'язково паперові. Це просто якісь символи в телефоні.

— Ну...

— Це і є криптовалюта. Якщо люди в неї повірять, вона буде платіжним засобом і зросте в ціні. Тобто одна вже зросла до небес, а потім обвалилася, що-правда... І не одна...

— І скільки можна заробити?

— По-різному. У деяких випадках ось стільки, — Варвара показала на небо. — От була в тебе одна монетка, ти її поміняв, здійснив ще деякі фінансові операції, а назад повернулася тисяча або десять тисяч монеток.

— Це багато!

— Авжеж, і так просто!

— Чому ж тоді всі так не зроблять?

— Бояться, мабуть.

— А ти?

— Я просто запізнююся завжди. Дізнаєшся, що те чи інше працює, уже останньою... А щоб передбачити наперед, напевно, треба бути пророком.

— А в наш час люди про скарби мріяли. Почувши

про те, що десь був заритий скарб, серед якихось пагорбів, у гаях, вони ходять там, шукають, у землі копирсаються.

— І що, знаходять?

— Бувало й так. Але якщо десь проговорився, що знайшов, то розбійники вб'ють.

— Про свої успіхи краще й сьогодні мовчати. Ну, а ти мріяв знайти скарб?

— Мріяв, звісно... Завжди щось блискуче на вулиці або в порту піднімаю. А раптом щось цінне... Але шансів небагато.

— Може, треба було ваших пророків запитувати?

— І такі ідеї в деяких виникали, хто заради наживи до «Шляху» приходив. Там і пожертвування, і якісь одкровення. Раптом пророки підкажуть, куди вкласти гроші...

— І?

— Ні, пророки таким не займалися. Вони говорили про те, куди йти, до якого міста, щоб Ісуса розп'ятого проповідувати.

— Ох, могли б і підказати людям, де скарб. Гроші ніколи не завадять.

— Тобі потрібні гроші?

— Не те щоб дуже-дуже. Але якусь монетку я прикупила б на майбутнє.

— Цю... е-е-е..?

— Криптовалюту, так. У мене є знайомий в інституті.

Постійно мене вмовляє взяти участь.

– То купімо! Наших грошей вистачить? Нехай буде від мене подарунок.

– Е, не поспішай розкидатися грошима. І на серйозну крипту нам не вистачить. Потрібно чекати, коли буде світовий обвал, а потім купити багато й дешево. І чекати, доки знову зросте. А якщо зросте, то можна більше ніколи не працювати.

– А це добре?

– Добре, не добре, нормально. Подорожуй, живи. Мене влаштувало б.

– А якщо твій Інтернет зникне або ця пластина зламається, усе – кінець?

– Ну, майже. Але він нікуди не зникне, та й смартфон передусім куплять новий, а потім уже їжу. Такі часи. Без нього нікуди.

– І навіщо голодному ця пластина?

Варвара розсміялася:

– Зателефонує до найближчої піцерії й попросить доставити йому смачну піцу.

– А якщо щось обірве цей ваш зв'язок... Інтернет?

– Тоді голодний будеш. Годі, закрили тему. Поки що в криптовалюту не вкладатимемо. Інвестувати мемо в себе, у духовну освіту. Поїхали шукати наступну громаду. Хоча, правду кажучи, щось мені стає нудно від цих розмов про Бога, краще б ми з тобою

в боулінг пішли чи відвідали квест-кімнату. Гаразд, не ображайся, просто за один день переслухати всі ці дискусії про те, «хто в що вірить», – непросте заняття.

– Вибач, що тобі доводиться морочитися зі мною.

– Усе гаразд. До речі, тут неподалік є квест-кімната, ходімо покажу. Це цікаво!

– Добре, тільки ось я забув...

– Що?

– Ми про гроші говорили. Чи могли б ми частину наших грошей залишити для десятини та пожертвувань?

– Я бачу, ти серйозно перейнявся цією релігійною темою... Так, без проблем. Хоч усе віддай.

– Усе не потрібно, але якщо в нас так багато, то ми однозначно можемо з кимось поділитися й віддати Богові те, що належить Йому.

– Його гроші у твоєму гаманці? Ти нічого не переплутав?

– Бог дає і життя, і здоров'я, і можливість заробити.

– Гаразд, проїхали. Ця тема точно не для мене. Віддавай, скільки хочеш.

Розмова перервалася. Вони зупинилися біля невеликого скверу. Варвара мовчки клацала щось у смартфоні.

– Квест-кімната зачинена. Змінюємо план. Таксі

буде хвилин за сім. А тим часом можна щось послухати. Зараз ми зануримо тебе у світ сучасної танцювальної музики.

Варвара дістала навушники і простягнула Євтиху.
– Тримай.

– Що це? – юнак уважно розглядав дрібну штуківину в себе на долоні.

– Оркестр. Такий крихітний. Там усередині сидять люди й грають на музичних інструментах.

– Серйозно?

Варвара розреготалася.

– Ні, звичайно. Вибач, я просто дуркую. Словом, ніяких міні-музикантів там немає. Усе просто. На моїй пластині записана музика. Це якби хтось грав, а ти міг потім це ще раз послухати. Або можна завантажити трек із всесвітньої павутини. Потім із пластини невидимі хвилі передають звук на цю штуківину... Коротше кажучи, просто слухай.

Варвара засунула навушник Євтиху у вухо, вибрала пісню й із задоволенням дивилася, як розширюються його зіниці.

– Ага! Круто? А тепер тримай другий – моя улюблена пісня.

Євтиха просто переповнили емоції. Він ніколи не чув такий сильний і чистий звук, що ніби долинав з його голови. Сам того не помічаючи, юнак почав притупувати ногою ритм, відчуваючи, як усе його

тіло вібрує від цієї музики.

– Раптом звук перервався. Євтих навіть здригнувся.

– Ну, як? А ось ще класний трек.

Інша музика, яка зачаровувала, знову наповнила все довкола. На мить Євтих заплющив очі, і спогади віднесли його до тих прочинених дверей і чарівних звуків, що долинали звідти.

***

– Агов, хлопче!

– Так, пане.

– Сьогодні ти й інші хлопці добре попрацювали. Але ваша робота ще не завершена. Зможете мені допомогти перенести деякі товари до храму? Я дам вам ще по сестерцію, а це дуже багато. Домовилися?

– Дякую, пане, я згоден.

Євтих ледве ворушив руками. Розвантаження останнього судна далось дуже важко, але робити було нічого – гроші йому потрібні були, як ніколи. Сестричка захворіла, у неї був жар. Потрібно було купувати лікувальні трави. А якщо доведеться кликати на допомогу лікаря, то... Євтих здригнувся від цієї думки. Їм доведеться віддати всі три срібні монети, які йому вдалося заощадити за останній місяць. Але саме для таких випадків він не доїдав і працював допізна. Хоч якийсь запас для їхньої бідної родини.

Адже захворіти може кожен. Або отримати травму в порту. Достатньо одного мішка, що впав на ногу, зламана рука чи нога – і місяць йому доведеться сидіти вдома, як нещасному Клеону. Бідолаху придавило возом, його нога зламана. А чи зможе він повернутися до роботи в порту – невідомо.

Євтих зітхнув і мовчки попрямував до крамниці пана. Там уже чекали двоє хлопців, яких він неодноразово бачив під час розвантаження суден.

– Так, ось вас троє. Беріть ці тюки й ідіть до східного боку храму. Там у самому кінці стіни, біля акведука, є невеликі двері. Постукайте. Коли відчинять, скажіть, що це прянощі від Димитріуса. І повернетесь сюди по оплату. Усе зрозуміло? І не зволікайте! Будете добре працювати, може, завтра покличу вас ще. Через квартал бідняків не здумайте йти! Якщо вас пограбують або ще щось станеться із цими тюками, я продам вас на галери! Зрозуміло?

– Зрозуміло, пане.

Хлопці спробували підняти важезні мішки, але звалити їх на плечі без взаємної допомоги виявилось неможливим. Зціпивши зуби від напруги, Євтих повільно поніс свою ношу. Дорога здавалася нестерпно довгою. Зупинятися на відпочинок хлопці не збиралися, бо потім довелося б знову піднімати тюки. Через тридцять хвилин вони дійшли до вказаного місця і з полегшенням скинули на підлогу вантаж.

– Я не відчуваю ніг, моя спина болить неймовірно, – зі стогоном промовив наймолодший з їхньої компанії вантажників.

– Як я тебе розумію, друже. Але це твоя доля! – поплескав його по плечу інший.

Євтих постукав у двері. Відповіді не було. Він збирався постукати ще раз, але несподівано двері відчинилися й на порозі з'явився дивний чоловік з поголеною головою й мутними очима.

– Хто?

– Це прянощі від Димитріуса.

– А... Ставте на поріг і забирайтеся звідси.

Але коли він побачив, наскільки важкі тюки, то передумав.

– Е... Я не хочу тягнути це на склад сам. Ти, – чоловік тицьнув пальцем у Євтиха, – найстарший і найміцніший – залишишся, допоможеш мені. Інші вільні.

Юнак зітхнув. Хлопці швидко побігли назад до порту за довгоочікуваною оплатою. Євтих потрапив усередину, двері за ним зачинилися й замкнулися на важкий засув.

– Так, бери тюк і йди за мною.

Лисий чоловік виявився доволі міцним. Він звалив собі тюк на плече й пружним кроком пішов уперед.

Вони пройшли повз три повороти, піднялися на

кілька сходинок, спустилися в підвал, пройшли ще через одне приміщення й опинилися у великій, високій та світлій кімнаті, заставленій різними товарами та продуктами.

— Сюди став. Доки я розкладатиму все це, піди за мішком, що залишився. Ти пам'ятаєш, де ми його залишили?

— Так, пане.

— І не здумай нікуди звертати, тобі тут узагалі не можна перебувати.

— Гарзд, пане.

Євтих швидко попрямував до виходу, де залишався останній на сьогодні мішок. Як йому хотілося потрапити додому! Він повернув праворуч, ще раз праворуч і вже очікував побачити знайомі двері. Але сам не зрозумів, як опинився в темному коридорі, освітленому смолоскипами на стінах. Юнак спробував повернутися назад, але потрапив у якесь інше темне приміщення. Намагаючись кудись звернути, він остаточно заплутався і зрозумів, що заблукав у лабіринтах храму.

Продовжуючи блукати в напівтемряві, Євтих раптом почув звуки музики. З кожним кроком вона ставала дедалі чутнішою. Зробивши кроків з десять, юнак побачив ще один перехід, музика лунала дедалі голосніше. Ще кілька кроків... До музики додалися якісь дуже приємні запахи, такі сильні, що він думав,

що ось-ось закашляється. Звичайно, Євтих чув про те, що відбувалося в храмі. Про це, підморгуючи один одному, розповідали чоловіки в порту, навіть запрошували його із собою. Але, знаючи, що доведеться віддати кошти, які так потрібні були його сім'ї, як пожертвування, Євтих пропускав свята в храмі. А коли він приєднався до руху «Шлях», то про це навіть не могло бути мови – це засуджувалося всіма віруючими в Христа. Євтих зазирнув за ріг і замер. Серце почало битися, як молот, у горлі став ком. Що ж тут відбувається? У мареві рухалися оголені фігури під цю дивну музику, усе пливло, гойдалося, зачаровувало. Здійснювався якийсь ритуал, музика ставала сильнішою. Час від часу хтось видавав дивні звуки, кричачи чи то від болю, чи то від насолоди.

Незважаючи на жахливий переляк, Євтиха тягнуло ще раз зазирнути туди, але врешті-решт він сказав собі: «Біжи звідси, Євтиху. Швидко! Якщо тебе зловлять, то це може закінчитися в'язницею». На ватних ногах юнак стрімголов пролетів кілька коридорів, переходів, сходинок, подалі від цієї музики. Раптом він почув віддалік: «Агов, хлопче! Ти де?» Незабаром з'явилася постать чоловіка, і він насуплено глянув на захеканого Євтиха.

— Ти де ходиш?

— Я загубився.

— Так я й думав, розтяпо.

Дивлячись на нього, бачачи його розчервоніле обличчя, чоловік підозріло запитав:

– Ти випадково не наближався до святині? Не був у самому храмі?

– Ні-ні, я просто швидко йшов, намагаючись вас знайти, коли почув ваш голос, пане.

– Дивися мені! Тобі не можна тут перебувати, забирайся звідси! Я віднесу товар сам!

Ще за мить Євтих опинився на вулиці, двері зачинилися. «Фух, ну і справи!» – у нього залишилися змішані почуття. Так, у храм більше ні ногою. Але тепер він почав розуміти, чому в порту так чекали свят і походу до храму, а потім приходили з якимось дивним блиском в очах: «Ця музика, ці пахощі, тіла... Так, тепер у порт, щоб отримати заповітну монетку за цю роботу».

***

– Ей, ти зі мною? – Варвара витягла навушник із вуха Євтиха.

Він стрепенувся.

– А... так. Просто ця музика...

– Авжеж, я бачу, що тебе накрило. Це нормально. Музика так і має діяти.

– І ти її постійно слухаєш?

– Практично так.

– А як ти можеш працювати? Навчатися?

– Можу, я супер-зосереджена та цілеспрямована, – Варвара усміхнулася. – Фон, до всього звикаєш, шум на вулицях, музика, постійно якісь повідомлення. Так і живемо, Євтиху.

– Я не зміг би так. Від цього постійного шуму болить голова.

– Це з незвички. Я скажу так: коли шум у голові, то шум на вулицях уже не так помічаєш.

– Я щось не зрозумів.

– Проїхали, цього тобі це не збагнути. От отримав би ти за день 500 повідомлень, переглянув усю підписку в Youtube, тоді б зрозумів! Ось і наше авто прибуло – залізай, проїдемося електричкою.

На черговий допитливий погляд Євтиха Варвара просто не відреагувала. Вона потягнула його на заднє сидіння.

– Поїхали!

– А ти сказала водієві, куди їхати?

Варвара показала Євтиху смартфон. Він, зітхнувши, похитав головою: «На всі запитання одна відповідь – ця чорна пластина».

– Ну що, ти помітив, як тихо ми їдемо?

– Звісно, мені не так страшно.

– Ось, насолоджуйся, це прогрес у дії! Тільки нічого не запитуй, це просто колісниця на батареях. Ну як, зрозуміло?

– Батарейки?

– Таємна сила елементів.

– Це магія? – Євтих насупився.

– Ні, не хвилюйся, ніякого чаклунства. Слухай, ти мені просто вір. Цю тему я точно не зможу пояснити.

– Гаразд.

Вони далі їхали мовчки. Євтих звук стежити за сонцем і тепер трохи напружено дивився, як воно схиляється за обрій: «Як же там мої рідні? Коли я повернуся додому?»

У вікні постійно миготіли рекламні щити, на яких були зображені усміхнені обличчя.

– Варваро, хто всі ці усміхнені люди на картинах? У вашому світі багато щасливих людей?

– Ні, це просто реклама. Якщо ти хочеш щось продати, то показуєш свій товар у найкращому вигляді й намагаєшся продемонструвати, що людям подобається його використовувати. Тому на картинках практично всі задоволені та усміхаються. У наш час кожен намагається виставити себе в кращому світлі, продати себе дорожче. Хоча це не означає, що всі щасливі. Ось, глянь.

– Варвара дістала смартфон.

– Це «картини» моїх друзів, ми називаємо їх фотки. Їх легко зробити, я тобі вже показувала. Бачиш, які вони всі спортивні, доглянуті та щасливі? А що насправді відбувається, ніхто не знає. Може, вони

насправді щасливі... А, може, просто намагаються себе подати... продати дорожче.

– Хіба ти не знаєш, як живуть твої друзі?

– Напевно, ні. Принаймні не ці, у мережі. Є реальних кілька людей, з якими я щодня спілкуюся, решта – це міраж. Вони ніби є, але хто ці люди, чим вони живуть і чи потрібні ми одне одному, – я не знаю.

– А ось у нас, у русі «Шлях», було...

– Євтиху, не починай. Я знаю, що у вас була справжня дружба та любов, але мені від цього ні холодно ні жарко.

– Ти думаєш, такої дружби не може бути у вашому світі?

– Я не знаю... Кожен сам за себе. Ні, ну що я таке говорю? Звісно, є друзі. Може, це просто я така...

– Я бажаю тобі знайти надійного друга.

– Та ні, у мене є друзі. Просто сьогодні щось їх не чути.

– Може, ми ще помолимося Богові, щоб Він допоміг мені знайти дорогу додому, послав потрібних людей на допомогу?

– У таксі? Облиш. Так ми вже молилися. Краще ти сам. Можна ж молитися тихо?

Євтих погодився. Він відвернувся і знову подивився кудись у далечінь. Варвара задумливо гортала стрічку в Instagram, клацаючи на деякі фотографії.

- А ось у нас, у русі
«шлях», було...
- Євтиху, не починай.
Я знаю, що у вас
була справжня дружба
та любов, але мені
від цього ні холодно
ні жарко.
- Ти думаєш, такої
дружби не може бути
у вашому світі?
- Я не знаю... кожен
сам за себе.

IIIIII

Вони більше не говорили до кінця поїздки.

– Ну що, ось ми й на місці!

Євтих з подивом роздивлявся величезну будівлю церкви. На парковці стояло кілька автомобілів. Було видно, що двері відчинені й усередині є люди.

– Подивимося, чи допоможуть нам тут. Ходімо, Євтиху.

Уже за мить вони були у фойє. Євтих із цікавістю розглядав гарний колаж фотографій про життя громади, а ще за хвилину біля них опинився усміхнений молодий чоловік.

– Привіт!

– Привіт.

– Ви на репетицію молодіжного хору?

Варвара заперечно махнула головою.

– На зустріч із пастором?

– Ні, ми... просто зайшли.

– Чудово! Раді вас бачити. Зараз буде велика репетиція до свята, можете посидіти послухати. Ви вперше тут?

– Так.

– Прекрасно! Заходьте, сідайте, де вам зручно.

Вони вместилися в задніх рядах і почали уважно спостерігати за тим, що відбувається на сцені. Там з'являлися різні музиканти, пробували інструменти, якісь відео виникали на величезному екрані над сценою. Євтих із цікавістю спостерігав за всім цим.

Варвара спокійніше поглядала на сцену, паралельно гортаючи щось у смартфоні. Але коли залунала перша пісня, Євтих знову знітився – надто гучними й незвичними були звуки.

– Занадто голосно? – крикнула йому на вухо Варвара.

– Так... Може, вийдемо?

– Посидьмо ще хвилину, послухаймо, що вони гратимуть. Це ще зовсім не голосно, так, середньо.

Євтих погодився, але Варвара, бачачи, як він прикладає долоні до вух, за хвилину взяла його за руку й вивела у фойє.

– Що ж ти такий слабенький у мене? Не пристосований до сучасного світу! – з усмішкою промовила вона.

– Але ж там оглухнути можна! Так голосно!

– От лишенько... До клубу тебе точно вести не можна, ти там знепритомнієш.

Євтих уже збирався розпитувати про клуб, але раптом у фойє з'явився чоловік років сорока.

– Привіт вам! Це ви до нас уперше зазирнули?

– Ну...

– Чудово! Я пресвітер цієї церкви Артем. Бажаєте я вам розповім, що в нас відбувається цікавого?

– Розкажіть, ми теж дещо запитали б...

– А що вас цікавить?

– Тут ось людина шлях додому шукає...

Очі пресвітера трохи округлилися, він уточнив:

– Тобто потрібно допомогти грошима на квиток?

З такими проханнями до них зверталися щодня. «А на вигляд начебто така пристойна парочка...» – подумав пресвітер.

– Ні, ні! Ви неправильно зрозуміли, – почала пояснювати Варвара, прочитавши думку, що промайнула в очах чоловіка. – Нам узагалі не потрібні гроші, ми... забезпечені. Це загалом... людина, так би мовити... у пошуку.

– А, у цьому сенсі? – пресвітер знову розслаблено усміхнувся. – Хто шукає, той завжди знайде. Ось як ми зробимо: я запрошую вас на домашню церкву за годину. Тут зовсім поряд.

Варвара якось насупилася від ідеї відвідувати чийсь дім, але очі Євтиха при словосполученні «домашня церква» просто засяяли.

– Так, звісно, ми підемо. А у вас є пророки?

«Дивний хлопець усе-таки, – знову промайнула в пресвітера думка. – Може, не варто було його відразу ж запрошувати?»

– У нас і молитви, і пророцтва – усе є.

– Як чудово!

– Ви зачекайте ще трохи. Я зараз тут ще дещо організую, і ми з вами вирушимо туди. Це зовсім недалеко, дійдемо пішки хвилин за п'ять.

Побачивши ентузіазм Євтиха, Варвара махнула рукою.

– Гаразд. Ми почекаємо тут, у залі моєму другу трохи голосно.

– Голосно? Це ще не голосно. Ось у неділю на богослужінні ми славимо Бога на весь голос. Гаразд, обов'язково дочекайтеся мене.

Чоловік зник. Варвара повернулася до Євтиха й побачила, як вогник згас у його очах.

– Неділя... Знову високоповажний День сонця. Ці люди також порушують Божу заповідь?

– Жах, який же ти занудний! Ну як можна так прив'язуватися до одного дня? Більше в нас у місті вже їхати нікуди. Потрібно буде шукати тобі готель. Тож не крути носом. Може, у них і в суботу, і в неділю... як він сказав, славлять Бога на весь голос. Ось там, напевно, звук!

– Це добре?

– Ну, я ж не знаю, як ви славили Бога в русі «Шлях». Ці люди так славлять. Але апаратура в них реально потужна. До речі, чималих грошей коштує.

– Більше, ніж у нас є?

– Разів у десять.

– А ця будівля?

– Величезних грошей. Ти бачив той екран? Коротше кажучи, у фінансовому плані проблем тут немає.

– Це нормально?

– Думаю, так, але багато хто засуджує релігії за матеріальне. Типу гроші з людей збирають. Десятини всілякі...

– Десятина – це Божа постанова...

– Так, я це чула, не говорімо про це. Ходімо краще подивимось, що ще в них тут є. Хочеш на балкон піднятися? Думаю, що це не заборонено.

За мить вони були вже на балконі. Там звук був значно тихіший – вочевидь, шість колонок, що висіли тут, просто не вмикали на репетицію. Євтиху й Варварі навіть вдалося посидіти та послухати кілька пісень.

– Я не зовсім зрозумів слова. Там так багато повторень... Про що ця пісня?

– Ти ж маєш бути в курсі. Усе про Бога. Але, так би мовити, одним рядком: Бог великий. Ну, і три хвилини повторень.

– А навіщо стільки повторювати?

– Вам, християнам, видніше. Може, щоб краще запам'ятати. Або щоб Бог точно почув... Коротше кажучи, тут деякі твої культурні особливості впливають, скажімо так, на сприйняття стилів музики. Який у нас далі план? Де ж нам шукати твій «Шлях»?

– Той чоловік обіцяв до нас підійти. Може, він підкаже, де знайти пророка?

– Гаразд, ходімо вниз. Покажемося їм ще раз, може, хтось до нас підійде. Бо скоро стемніє...

– Тобі вже треба додому?

– За мене не хвилюйся. Я студентка, звикла приходити пізно додому. Тим паче сьогодні, коли видався такий день... незвичайний. Я навіть не жалкую, що пропустила вечірку.

– Вечірку?

– Євтиху, ти знову за своє? Невже ти забув? У тебе ж пам'ять, на відміну від нас, сучасних людей, має бути просто чудовою.

– А, це те свято, куди тебе не запросили.

– Так, – зітхнула Варвара, – але годі вже, не будемо сумувати. Ходімо! Якщо нічого не вирішиться з пошуком пророка, то займемося питанням твоєї ночівлі. З твоїми грошима це не проблема.

– Гаразд. Але мені б повернутися додому. На мене чекають мама, брат із сестрою...

– Я не знаю, що тобі сказати, чесно.

Коли молоді люди спускалися з балкона, у фойє на них уже чекав усміхнений Артем, а поряд з ним – ще один стильно одягнений чоловік.

– Друзі, я сподіваюся, вам сподобалася музика?

Варвара та Євтих презирнулися, кивнули з усмішкою.

– Я хочу вас познайомити з Віталієм. Це лідер нашої молодіжної домашньої церкви. Ми хочемо вас запросити туди ввечері. Підете?

Молоді люди знову презирнулися.

– Так, – сказав Євтих, – тільки би мені моє питання вирішити...

– Ви цікавилися пророками? Чи правильно я вас зрозумів? Сьогодні в нас будуть друзі, усе запитаєте, дізнаєтеся.

Віталій додав:

– Так, у нас бувають вечори одкровень. Можна багато чого дізнатися про себе, про те, що робити далі. Ходімо, буде цікаво.

– Гаразд, – сказала Варвара.

– Мій будинок зовсім недалеко, – продовжив Віталій. – Ще є трохи часу до зустрічі, можемо попиту чаю, поспілкуватися, а потім і решта підійде. Уперед!

Євтих і Варвара попрощалися з Артемом і вийшли надвір. Віталій почав розповідати їм про все цікаве, що відбувалося в їхній церкві.

– Наше приміщення розташоване в спальному районі, доволі далеко від центру, але є свої переваги. Тут гарний район, багатьом людям зручно у вихідні приходити на богослужіння. Мій будинок за десять хвилин звідси, я зазвичай пішки приходжу. Ви не проти пройтися?

– Узагалі ні, хоча ми за сьогодні вже, напевно, кілометрів десять пройшли.

– Вони йшли кілька хвилин тихою вуличкою. Починало темніти, але ліхтарі ще не увімкнули.

– Євтих. Таке цікаве ім'я... А ти звідки? Як у нашому місті опинився?

Варвара втрутилася:

– О, це довга історія, якось розповімо. Він у мене гостює.

– А, зрозуміло. До речі, це будинок нашого брата, – Віталій указав на великий особняк через дорогу.

– Ого, який величезний! Мабуть, там теж домашня церква збирається?

– Ну, ні, у цьому будинку ні.

– А навіщо потрібен такий великий дім, якщо в ньому немає домашньої церкви? – здивувався Євтих.

Віталій засміявся.

– І справді. Просто в нас є гарна церква, не всім потрібно збирати в себе вдома людей. А люди звикли жити з комфортом, аби було багато місця.

– Але ж такий будинок багато коштує? Його можна продати й частину грошей пожертвувати на допомогу бідним.

– Ну, навіщо такі крайнощі? Можна просто пожертвувати гроші на благодійність, що, до речі, брат і робить. Але водночас жити в гарному будинку. У нашій церкві є низка успішних бізнесменів. Вони регулярно жертвують.

– А ви також бізнесмен?

– Я? Ну я б не сказав, – Віталій знову розсміявся,

подумки дивуючись безпосередності Євтиха. – Будинок у мене не такий великий, хоч теж не скаржуся. Я інвестор, люблю, щоб було багато вільного часу для служіння. Слава Богові, усе вдається, і я можу приймати гостей і частіше відвідувати богослужіння. Ми надто зайняті й не помічаємо справді важливих речей.

– А в тебе є сім'я?

– Так, дружина, донька. Ви познайомитеся з ними буквально за п'ять хвилин. Вони знають, що сьогодні в нас домашня церква, тож чекають на гостей.

– Дякую, так цікаво побувати в когось удома.

– Та без проблем! Ось за тим поворотом починається моя вулиця, уже видно дах мого будинку. Залишилося зовсім трохи.

***

– Добрий вечір.

– Добрий вечір. Заходьте, раді вас бачити. Мене звати Олена. А це моя донька Сільвія, – усміхнена висока жінка в худі й джинсах тримала за руку дівчинку років чотирьох, яка майже не відволікалася від телефону в іншій руці.

– Дуже приємно. Це Євтих. А я – Варвара.

– Сільвіє, привітайся, відірвися трохи від телефону.

Дівчинка мигцем глянула на гостей і сказала: «Здрастуйте». Вочевидь, гості в цьому домі бували так часто, що не варто було приділяти надто багато уваги ще одній парочці.

— Заходьте, нікого ще немає, але, думаю, хвилини через двадцять підійдуть. Зробити вам чай?

Варвара відмовилася. Євтих також махнув головою. Він озирався довкола: так цікаво було побувати в домі, де мешкають люди. Навіть порівняно з багатим будинком батька Меланії цей будинок був значно світліший, обставлений гарними речами, призначення яких Євтих не знав. Найбільше його вразили світлодіодні лампи й гарне стельове освітлення. І як це було зроблено? Немає смолоскипів, немає свічок, немає запаху спалюваної олії... Варвара смикнула його за рукав і прошепотіла:

— Агов, ходімо. Ти завис із роззявленим ротом. Це просто дім.

— А... це світло. Це так гарно.

— Твоя правда, непоганий будиночок.

Вони пройшли до зали й сіли в зручні крісла. Євтих не переставав із захопленням озиратися навколо: «Як же чудово жити в такому будинку! Які щасливі, мабуть, люди, у котрих є такий дім!»

Наступним його відкриттям була величезна чорна стіна, звідки за мить просто увірвалася в кімнату музика із захопливими краєвидами природи.

– Доки ми чекаємо на інших, я увімкну вам музику, щоб ви не нудьгували, – сказала Олена. – Віталік зараз переодягнеться і спуститься до вас. Гаразд? А нас із Сільвією ще чекає невелика прогулянка, доки у вас буде спілкування. У нас свій розклад, вибачте.

– Звичайно! Тут дуже затишно, ми посидимо, подивимося щось, – відповіла Варвара й, дивлячись на приголомшеного юнака, прошепотіла: – Євтиху, закрій рота, це просто телевізор. Така пластина, як у мене, тільки велика. Скільки всього вона змінила у світі! Кіно, новини, політика... До появи Інтернету це була основна сила. Гаразд, це звучить так, ніби мені років 70.

– Це так гарно! Ці люди всередині...

– Так, знову... Ніяких маленьких чоловічків, ніяких маленьких пальм, океанів, гір. Просто зображення на великому екрані. Але я тебе розумію, ця діагональ навіть на мене справляє враження. Якщо пророки не відправлять тебе в минуле після цієї «домашньої церкви», відвідаємо кінотеатр. Зможемо ще більше вразити твої органи чуття. От би я подивилася на тебе в кіно! Хоча ні... Напевно, це буде занадто. Шкода тебе. Ні, не підемо.

– Куди? Я нічого не зрозумів.

– Забудь, просто думки вголос.

За хвилин п'ять з'явився Віталій. Він зробив звук

на плазмі тихіше, і Євтих нарешті прийшов до тями.

– Ну, як ви тут? Не нудьгуєте? Незабаром підйдуть інші. Тож розкажіть, як ви нас знайшли? Я так зрозумів, що Євтих у нашому місті гість?

– Так, – уже сміливіше відповіла Варвара, яка вже продумала легенду про свого супутника, щоб не відповідати на настирливі запитання. – Ми гуляли містом і випадково забрели до вашої церкви. Євтих цікавиться духовними питаннями, ось вирішили дізнатися трохи більше про вас.

– Гаразд. А ви, Варваро, цікавитеся Біблією?

– Чесно – ні. У кожного своя правда. І релігій – сила-силенна.

– Біблія може допомогти відповісти на багато запитань. Перевірено часом.

– Ну і скільки існує християнських напрямів? Якщо Біблія одна, то чому вас так багато різних?

– Ну, врешті-решт усі будуть єдині. Так говорив Ісус. Просто потрібно відкинути деякі крайнощі.

– Це як?

– На початковому етапі духовного розвитку людини здається, що тільки вона сама має рацію. Вона та її наставник, учитель. Потім вона усвідомлює плюралізм думок, скажімо так, починає ширше мислити. Це дозволяє включити у свій світогляд позиції інших людей. Інтегральний підхід, чи чули ви про таке?

– Це точно з Біблії?

– Біблія – дивовижна книга. У ній викладено загальні принципи життя. Просто багато хто намагається надто буквально сприймати прочитане. А важливо розуміти загальні засади. Інтегрувати, скажімо, світогляд інших людей у свою картину світу. Тоді розбіжності між конфесіями стають не такими актуальними. Це можливо, і я думаю, що багато релігій на цьому шляху. Просто зрозуміти тих, хто на нижчому рівні духовного розвитку, не засуджувати їх, і багато питань відпаде. Ну, зациклилася людина на чомусь – не біда. Якщо дати їй час, вона виросте й більше не сперечатиметься.

– Я думаю, що ці розбіжності – більше питання про те, хто командуватиме, а не в що вірити.

– І це також є, але я не недооцінював би того, що здебільшого люди сперечаються з приводу переконань. А щодо влади – просто сваряться, діляться, часом маючи схожі погляди.

– Євтиху, якось ми вас залишили осторонь. Ви й далі дивитеся на природу?

– Це так гарно! Немов сам вирушив у подорож...

– Давно не бачив, щоб хтось так уважно дивився відео.

Віталій і Варвара усміхнулися, юнак досі роздивлявся величезну плазму, але за мить він зрештою зосередився на розмові.

– Євтиху, то ви цікавитеся духовними питаннями більше за Варвару. А що ви вже знаєте про Бога?

– Я вірю, що Ісус – Месія, посланий Отцем, щоб спасти нас. Що всі Писання свідчать про Нього й вони істинні. Що Він вознісся після воскресіння й заступається за нас у Небесному храмі. Якщо ми віруємо в Нього, то якщо й помremo – оживемо. І що Ісус скоро прийде вже як Цар царів. Маранафа!

– Ого! – настав час Віталію відкрити рот від подиву. – І де ви цього навчилися?

– На домашній церкві.

– А, то ви все-таки не новачок? А я подумав, що ви вперше...

– Євтих багато чого не знає, – втрутилася Варвара, – у нього була дуже специфічна ця... домашня церква.

– Ми всі багато чого не знаємо, зате він знає основне.

– А ви теж вірите, що Ісус незабаром прийде? – запитав Євтих.

– Ну, як... Біблія стверджує, що Він прийде колись, але ми поки що тут. Потрібно просто допомагати іншим, служити, покращувати суспільство довкола. Може, християни зрештою зможуть отримати достатньо повноважень, щоб зробити суспільство кращим. Ми й так уже лідери в освіті, у медицині, у волонтерстві та інших соціальних службах.

– Я ВІРЮ, ЩО ІСУС –
МЕСІЯ, ПОСЛАНИЙ ОТЦЕМ,
ЩОБ СПАСТИ НАС. ЩО
ВСІ ПИСАННЯ СВІДЧАТЬ
ПРО НЬОГО Й ВОНИ
ІСТИННІ. ЩО ВІН ВОЗНІСЯ
ПІСЛЯ ВОСКРЕСІННЯ
Й ЗАСТУПАЄТЬСЯ ЗА НАС
У НЕБЕСНОМУ ХРАМІ. ЯКЩО
МИ ВІРУЄМО В НЬОГО,
ТО ЯКЩО Й ПОМРЕМО
– ОЖИВЕМО. І ЩО ІСУС
СКОРО ПРИЙДЕ ВЖЕ ЯК ЦАР
ЦАРІВ. МАРАНАФА!

IIIIII

Невдовзі підійшли ще люди. Здебільшого всі знали одне одного, вони привітно знайомилися з Варварою та Євтихом. Після кількох пісень-караоке та молитов Артем презентував тему, потім були запитання та відповіді. Але Євтих ніяк не міг зосередитися на тому, про що він говорить. Юнак роздивлявся людей, обстановку, знову дивився на плазму, знову думав про те, що йому потрібно повернутися додому. Зрештою він усвідомив, наскільки сильно втомився за цей день. Якби зараз була можливість хоч трохи подрімати, це було б чудово. Але всі продовжували говорити, спілкуватися...

Потім на столику почали з'являтися всілякі смаколики, чай, тістечка. За мить Євтих, з'ївши шматочок торта, відчув приплив сил і готовий був ще трохи тут посидіти, не уявляючи, що йому робити далі.

— Євтиху, ви прийдете цієї неділі на богослужіння? — запитала його одна дівчина, імені якої він не запам'ятав.

— Не знаю, я звик приходити в суботу, так навчає Писання. У неділю поклоняються ідолам, а ми вважаємо за краще цього дня просто залишатися вдома, щоб нікого не злити.

— У суботу? Ідоли? Це де такі традиції? Я ніколи про це не чула.

Варварі знову довелося втрутитися.

— Ну, різні є групи віруючих... Може, він щось переплутав щодо ідолів.

– Я чула, що ви в нас у гостях. А звідки ви, Євтиху, з якого міста?

– Е-е-е... та я вже давно подорожую, важко сказати.

Раптом один хлопець, що сидів зі смартфоном, голосно сказав:

– Агов, друзі, не хочете в щось пограти?

– У що?

– Ну, «настілок» у Віталіка просто безліч. Оживимо атмосферу!

Євтих повернувся, щоб розпитати Варвару, що таке «настілки», як раптом усе потемніло, він відчув, ніби диван під ним провалився в якусь яму.

***

– Живий, живий, – немов у тумані, Євтих побачив над собою усмінене обличчя апостола.

Раптом тиша змінилася радісними вигуками. Кілька людей допомогли юнаку підвестися.

– Як я тут опинився? – Євтих досі не міг зрозуміти, що сталося й де він.

– Дивися сюди, – сказав йому сивуватий чоловік, показуючи кудись угору. – Бачиш вікно, де ти сидів? Ти заснув і випав із нього. Ми думали, що ти помер. Ти не дихав, але апостол помолився і дихання повернулося до тебе.

– Я випав із вікна?

– Так, ніхто навіть не встиг і оком моргнути. Під час проповіді спати небезпечно, – покартав його чоловік.

Апостола тим часом відтіснили від Євтиха, усі люди намагалися доторкнутися до нього. Юнак відчував, як усе тіло немов кололи голки, але водночас відчувався незвичайний приплив сил, запаморочення минуло. Йому було так незручно, що через нього всі вибігли на вулицю й сам апостол молився за нього.

Апостол, протиснувшись крізь натовп, знову підійшов до юнака:

– Як тебе звати, хлопче?

– Євтих.

– Господь подарував тобі нове життя сьогодні. Ти був мертвий, коли ми спустилися вниз. Я думаю, що ти зможеш бути корисним для Бога, оскільки Він оживив тебе.

На очі Євтиха навернулися сльози:

– Дякую, дякую вам!

– Ми повернемося до зібрання, а тебе супроводять додому, щоб ти відпочив.

– Ні, ні. Я хочу послухати. Я почуваюся добре.

– Отже, Господь повністю зцілив тебе. Ну, у такому разі ходімо. Сядеш попереду, поряд зі мною, ми будемо дякувати Господу й славити Його за це чудо.

Епілог

Варвара прокинулася. Ще вчора вона цілий день блукала містом, намагаючись відволікти себе вітринами та маленькими радощами життя, наприклад, чимось солодким, але так і не вдалося. Настрій був кепський. Цілий день дівчина чекала, позираючи на смартфон, що хтось надішле їй повідомлення: «Привіт. Вибач, ми про тебе ледь не забули. Приходь до нас, буде весело». Але ніхто з її однокурсників так і не зв'язувався з нею. Зателефонувала мама, сухо запитала, чи все в неї гаразд. Дзвонили, пропонували фільтри для очищення води. Варвара роздратовано тиснула на червоний кружечок. Більше ніхто. А тепер ще цей дивний сон. Наче вона з якимось хлопцем блукала цим злосчастним містом, але замість клубів і дискотек вони чомусь заходили до церков. І ця настирна думка: прочитай Біблію. Яку Біблію? Ще цього не вистачало... Чого б це? Хоча...

Варвара дотягнулася до смартфона, натиснула кілька кнопок, насупившись, чекала, доки нова іконка не з'явиться на екрані. «Ну, гаразд... що це? Вірш дня? Який ще вірш дня? І що це за Ісая? «Не бійся,

з тобою-бо Я, і не озирайтесь, бо Я Бог ваш! Зміцню Я тебе, і тобі поможу, і правицею правди Своєї тебе Я підтримаю».

Варвара подивилася у вікно: «Невже зараз, коли я зовсім сама й у мене походу немає друзів, Бог поруч? А Він узагалі існує?»

Раптом дівчина відчула, як її серце наповнює якась теплота й умиротворення. Вона ще раз прочитала текст і знову глянула у вікно.

***

Вони вже три дні без їжі й практично без води сиділи в підвалі. До свята залишалося буквально кілька годин, і Євтих розумів, що це кінець. Тримуючись двома руками за ґрати, він вдихався в темряву коридору і згадував події останніх місяців. Усе відбувалося так швидко. Апостола Павла після зіткнень у Єрусалимі ледь не вбили, а тепер він чекав на суд у якійсь в'язниці, ніхто достеменно не знав де. Їхню громаду римляни розігнали просто під час домашньої церкви. Декому в метушні вдалося втекти, але йому та Меланії – на жаль, ні.

Юнак часто згадував, як Бог воскресив його через апостола. Проходячи зараз дорогою страждань, він, як ніколи раніше, відчував, що Господь поряд. Та й не тільки він... Закриті в цьому підвалі християни

співали пісні, молилися, хоч час від часу хтось не-притомнів від голоду.

Не можна сказати, що Євтих зовсім не переживав. Іноді сумніви закрадалися й у його серце. Як так трапилося, що через амбіції якогось тирана та його безглуздий указ він та його брати й сестри стали мішенню, стали ненависними для всіх навколо? Якщо Бог керує всією історією, то чому Він допускає деспотів до влади? Вони розпочинають війни, женуть на забій сотні тисяч людей, утискають і пригнічують тих, хто їм не подобається в самій країні. Ось і настав час християн... Ісус Месія й апостоли попереджали про гоніння, пророки в громаді провістили, що це ось-ось настане. Але коли його та Меланію повалили в пилюку просто на ринковій площі, серце Євтиха здригнулося. Адже здавалося, що стільки всього ще попереду, стільки планів, благовістя, використання свого дару... Коли ж знову прийде Господь? Коли покладе край злу? Маранафа? Але слова апостолів, які через листи облетіли всі громади, підбадьорювали його, як ніколи раніше. «Не бариться Господь з обітницею, хоч це деякі вважають за зволікання, але є довготерпеливий до нас, не бажаючи, аби хтось загинув, а щоб усі прийшли до каяття».

Усьому свій час. Господь обов'язково повернеться. А для них із Меланією це буде просто за мить, після...

Євтих опустив голову. Знову купа думок... «Так безглуздо вмирати молодим. Як це буде? Звір чи хрест? Смолоскип чи стріла? Хто перший: я чи Меланія? Потрібно триматися разом, може, це й буде шанс не побачити, як гине твоя найдорожча людина. Піти разом... Як відігнати ці думки?»

Перебуваючи в камері, Євтих неодноразово думав про це. Часу було багато. Він усвідомив: у всього в цьому світі є своя ціна. Ми можемо не помічати, як платимо її в більш спокійні часи, або усвідомимо до найменшої її частки, дивлячись у вічі смерті. Ціна слідування за Господом завжди буде високою. Але це єдиний шлях, де, віддавши все, ти не переплатиш.

Хтось поклав руку на його плече. Євтих обернувся.

Брате, Бог спонукає мене помолитися разом з тобою. Маранафа! Господь близько!

Маранафа... Помолися, брате.

***

Євтих міцно стиснув її руку:

— Боїшся?

— Зовсім трохи. Шкода, що ми з тобою багато чого не встигли.

— У нас усе життя попереду.

— Так, розлучаємося зовсім ненадовго. Я люблю тебе!

– Я люблю тебе дуже сильно!

Християни були розкидані групами по всій арені. Коли з'явилися перші звірі, хтось неголосно, збиваючись, почав співати: «Маранафа, Ісус Месія з Небес прийде суд звершити, вірним дім повернути. Маранафа!» Незабаром цю пісню підхоплювало дедалі більше мучеників, вона наповнювалася силою й летіла далеко за межі амфітеатру.

Лунала вона недовго. Голодні звірі обірвали останній голос. Але насправді ця пісня лунатиме завжди.

Маранафа!

Прийди, Господи Ісусе!

